

Přehled badatelských, dokumentačních a vzdělávacích projektů Odboru zkoumání totalitních režimů Ústavu pro studium totalitních režimů v letech 2008–2012

V rámci schvalování ročního plánu činnosti Ústavu pro studium totalitních režimů (dále jen „Ústav“) ve smyslu písm. d) odst. 1) § 9 zákona č. 181/2007 Sb., o Ústavu pro studium totalitních režimů a o Archivu bezpečnostních složek a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon), Rada Ústavu vždy stanovovala také priority činnosti úseku zkoumání totalitních režimů a ediční činnosti, respektive jednotlivé dlouhodobé, střednědobé i krátkodobé badatelské, dokumentační a vzdělávací projekty Odboru zkoumání totalitních režimů.

První projekty byly v rámci ročního plánu činnosti Radou Ústavu schváleny 15. dubna 2008 na 8. jednání (pro rok 2008), další 3. prosince 2008 na 16. jednání (pro rok 2009), 25. listopadu 2009 na 26. jednání (pro rok 2010), 17. prosince 2010 na 42. jednání (pro rok 2011), 15. prosince 2011 na 52. jednání (pro rok 2012) a konečně 4. prosince 2012 na 62. jednání (pro rok 2013).

Hodnocení realizace jednotlivých projektů Rada Ústavu prováděla ve smyslu písm. g) odst. 1) § 9 zákona při schvalování výročních zpráv o činnosti Ústavu, konkrétně 26. května 2009 na 21. jednání, 15. září 2010 na 39. jednání, 31. května 2011 na 47. jednání a 9. května 2012 na 56. jednání. Po předložení Senátu Parlamentu České republiky ve smyslu zákona byly výroční zprávy vždy projednány a vzaty na vědomí (10. prosince 2009, 8. prosince 2010, 13. října 2011 a 25. října 2012).

Podobu, realizaci i délku jednotlivých projektů ovlivňovalo několik faktorů: doporučení Vědecké rady Ústavu před projednáním v Radě Ústavu, změny ve vedení Ústavu – čtyři ředitelé a šest I. náměstků během pěti let, doprovodné koncepční změny, personální fluktuace zaměstnanců-řešitelů projektů, snižování rozpočtu a změna priorit.

Za organizační zabezpečení a průběh projektu byl primárně zodpovědný jeho gestor uvedený v plánu činnosti, za kontrolu jeho plnění vedoucí skupiny či vedoucí příslušného oddělení, respektive ředitel odboru. V každém roce byly pro každého řešitele sestavovány individuální plány práce, konkrétně rozpracovávající schválený plán činnosti. Vedoucí skupin či oddělení průběžně kontrolovali plnění individuálního plánu i průběžných cílů projektu.

Podklady do tohoto přehledu připravili příslušní vedoucí oddělení a skupin.

I. Oddělení zkoumání doby nesvobody

Vedoucí: PhDr. Pavel Zeman, Ph.D.

Název projektu: *Perzekuce za nacistické okupace*

Garant: Zdeněk Hazdra

Doba realizace: 2009–2012

Cíl projektu: Základní zmapování poprav, úmrtí či věznění čs. občanů za jejich odbojovou činnost a politické přesvědčení v období nacistické okupace.

Vývoj projektu: V roce 2010 z důvodu rozvázání pracovního poměru garanta přerušen; obnoven 2013 pod názvem *Dokumentace nacistických zločinů během II. stanného práva* (garant Pavel Zeman, doba realizace 2013–2014).

Plnění: V rámci prezentace archivních materiálů z fondů Archivu bezpečnostních složek byla na webu zveřejněna dokumentace k válečným zločinům spáchaným v Praze a jejím okolí v květnu 1945, in: <http://www.ustrcr.cz/cs/perzekuce-za-nacisticke-okupace> (stav ke dni 11. 2. 2013)

Název projektu: *Českoslovenští odbojáři popravení za 2. světové války v Berlíně – Plötzensee*

Garant: Zdeněk Hazdra

Doba realizace: 2008–2010

Cíl projektu: Dokumentace popravených čs. odbojářů v Plötzensee, který měl být završen biografickou studií, knižní publikací a výstavou.

Vývoj projektu: V roce 2010 z důvodu rozvázání pracovního poměru garanta přerušen; obnoven 2013 pod názvem *Dokumentace nacistických zločinů během II. stanného práva* (garant Pavel Zeman, doba realizace 2013–2014).

Plnění:

Webová prezentace:

<http://www.ustrcr.cz/cs/popraveni-plotzensee> (stav ke dni 11. 2. 2013), rešerše k fondům ABS a literatura k dané problematice.

Název projektu: *Kat(an)i a jejich oběti*

Garant: Zdeněk Hazdra

Doba realizace: 2009–2011

Cíl projektu: Zachytit portréty obětí nacistické represe i vykonavatelů této represe; v průběhu roku 2010 měla být spuštěna webová prezentace a 2011 vydána stejnojmenná kniha.

Vývoj projektu: V souvislosti s rozvázáním pracovního poměru garanta byl v roce 2010 přerušen; obnoven 2013 pod názvem *Dokumentace nacistických zločinů během II. stanného práva* (garant Pavel Zeman, doba realizace 2013–2014).

Plnění:

Studie:

ČVANČARA, Jaroslav: Z jeviště na popraviště. Příběh herečky Anny Čalounové-Letenské. *Paměť a dějiny*, 2009, č. 2, s. 1–15

Zprávy:

ŠUSTROVÁ, Radka: Výstava Vergessene Vernichtung? Polnische und tschechische Intelligenz in den Konzentrationslagern Sachsenhausen und Ravensbrück am Beginn des 2. Weltkriegs. *Securitas Imperii*, 2010, č. 1 (16), s. 253–254

Název projektu: Německé bezpečnostní a represivní složky

Garant: Zdeněk Hazdra

Doba realizace: 2008–2012

Cíl projektu: Výzkum působení bezpečnostních složek nacistického režimu, zejména Gestapa, složek SS, Sicherheitsdienstu, Ordnungspolizei, Abwehru.

Vývoj projektu: V souvislosti s rozvázáním pracovního poměru garanta byl v roce 2010 přerušen; obnoven 2011 pod názvem *Představitelé nacistického represivního aparátu v Protektorátu Čechy a Morava*.

Plnění:**Studie:**

KAŇÁK, Petr – VAJSKEBR, Jan: Od Polizeiverstärkung k verstärkte SS-Totenkopfstandarten. Geneze a nasazení specifického druhu represivních a okupačních jednotek SS v letech 1933–1941. *Securitas Imperii*, 2009, č. 1 (15), s. 42–97

VAJSKEBR, Jan – ŠUSTROVÁ, Radka: Německá bezpečnostní opatření v Protektorátu Čechy a Morava na začátku války. *Paměť a dějiny*, 2009, č. 3, s. 90–107

VAJSKEBR, Jan – ŠUSTROVÁ, Radka: Niemeckie środki bezpieczeństwa na terenie Protektoratu Czech i Moraw przed i podczas ataku na Polskę. In: *Kampania polska, 39. Militarne i polityczne aspekty z perspektywy siedemdziesięciolecia*. Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa 2011, s. 275–285

VAJSKEBR, Jan: *Organizační vývoj německé pořádkové policie na území Protektorátu Čechy a Morava od ukončení vojenské správy po reorganizaci na podzim 1939*. *Securitas Imperii*, 2011, č. 1 (18), s. 168–199

Webová prezentace:

Německé bezpečnostní a represivní složky, <http://www.ustrcr.cz/cs/nemecke-bezpecnostni-a-represivni-slozky> (stav ke dni 11. 2. 2013)

Edice dokumentů:

Ústav pro studium totalitních režimů – Národní archiv Praha – Památník Terezín, webová prezentace periodických zpráv SD z let 1939–1945, <http://web.nacr.cz/sd/> (stav ke dni 11. 2. 2013)

Měsíční hlášení Sicherheitsdienst jsou k dispozici na webu Národního archivu, <http://www.ustrcr.cz/cs/mesicni-hlaseni-sicherheitsdienst-na-jsou-k-dispozici-na-webu> /stav ke dni 11. 2. 2013/

Název projektu: Šlechta českých zemí v konfrontaci s totalitními režimy 20. století (1938–1989)

Garant: Zdeněk Hazdra (2008–2010), Dita Jelínková (2011–2015)

Doba realizace: 2009–2010, 2011–2015

Cíl projektu: Sepsání monografie poskytující plastický obraz o postavení, roli a osudech šlechty na pozadí dějin české společnosti 20. století; průběžné výsledky byly

zveřejňovány formou článků a studií a webové prezentace. Organizace konference a publikace sborníku příspěvků.

Vývoj projektu: V roce 2010/2011 změna garanta a obnovení projektu s jinou metodikou a s odlišnými předpokládanými výstupy.

Plnění:

Monografie, sborníky:

HAZDRA, Zdeněk – HOŘČIČKA, Václav – ŽUPANIČ, Jan (eds.): *Středoevropská šlechta v konfrontaci s totalitními režimy 20. století. Der Adel Mitteleuropas in Konfrontation mit den totalitären Regimen des 20. Jahrhunderts*. Ústav pro studium totalitních režimů – Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Praha 2011

Studie, články:

HAZDRA, Zdeněk: Česká šlechta v časech nacistické okupace (malé zamyšlení). In: HAZDRA, Zdeněk (ed.): *Válečný prožitek české společnosti v konfrontaci s nacistickou okupací. Sborník příspěvků ze sympozia k 70. výročí vypuknutí druhé světové války*. Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2010, s. 33–50

HAZDRA, Zdeněk: „Mnichovské dny“ jako milník ve vztahu šlechty a novodobé české společnosti. In: HAZDRA, Zdeněk – VLČEK, Lukáš (eds.): *Mnichov 1938 a česká společnost*. Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2008, s. 37–51

HAZDRA, Zdeněk – ČVANČARA, Jaroslav – VAJSKEBR, Jan: Naši cti je věrnost. Konec druhé světové války v Evropě aneb Anabáze tří šlechticů v květnu 1945. *Paměť a dějiny*, 2010, č. 2, s. 4–22

HAZDRA, Zdeněk: *Šlechtic, diplomat a básník ve službách republiky: příběh Františka hraběte Bořka-Dohalského z Dohalic (1887–1951)*. *Securitas Imperii*, 2011, č. 1 (18), s. 10–41

JELÍNKOVÁ, Dita: Mikuláš Bubna z Litic, „zapomenutý“ protektorátní ministr ve světle archivních pramenů. In: KUDRNA, Ladislav (ed.): *Válečný rok 1941 v československém domácím a zahraničním odboji*. Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2012, s. 71–89

JELÍNKOVÁ, Dita: Nobility of Czechoslovakia in the 20th Century. Change in the noble sociability and transformation of the mansion as cultural and social entity after the Second World War. *Theatrum Historiae*, 2012, č. 10 (v tisku)

JELÍNKOVÁ, Dita: Příběh rodiny Hugo Salm-Reifferscheidta. Příspěvek ke konfrontaci šlechty s totalitními režimy. *Securitas Imperii*, 2011, č. 1 (18), s. 42–68

JELÍNKOVÁ, Dita: Role šlechty v předmnichovských událostech. *Securitas Imperii*, 2013, č. 22 (v tisku)

JELÍNKOVÁ, Dita: Šlechtic v soukolí StB. In: *Člověk v soukolí StB*, Ústav pro studium totalitních režimů (2012 odevzdáno garantovi projektu PhDr. Rudolfu Vévodovi, Projekt: Opozice, odpor a politická moc v regionech /Brno 1948–1989/)

JELÍNKOVÁ, Dita: Transformace životní reality Alfonse Clary-Aldringena v post-imperiálním světě: postoje, strategie, konsekvence. In: HAZDRA, Zdeněk – HOŘČIČKA, Václav – ŽUPANIČ, Jan (eds.): *Středoevropská šlechta v konfrontaci s totalitními režimy 20. století. Der Adel Mitteleuropas in Konfrontation mit den totalitären Regimen des 20. Jahrhunderts*. Ústav pro studium totalitních režimů – Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Praha 2011, s. 107–130

JELÍNKOVÁ, Dita: Zdeněk Sternberg. Šlechtic v hledáčku Státní bezpečnosti. In:

SVOBODA, Libor (ed.): *Solitér. Pocta historikovi Václavu Veberovi*. Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2012, s. 253–273

Recenze:

JELÍNKOVÁ, Dita: Zbyněk Vydra: Život za cara? Krajní pravice v předrevolučním Rusku. Pavel Mervart, Červený Kostelec 2010. *Theatrum Historiae*, 2012, č. 10 (v tisku)

Zprávy:

JELÍNKOVÁ, Dita – MACHALA, Jan: Symposium Válečný rok 1942. Zpráva ze symposia. *Paměť a dějiny*, 2012, č. 4, s. 128–129

Vystoupení na konferencích:

Mikuláš Bubna z Litic a jeho role v protektorátní politice, mezinárodní sympozium *Válečný rok 1941 v československém domácím a zahraničním odboji*, Ústav pro studium totalitních režimů, Praha, 6. 10. 2011

Reflexe Druhé světové války ve šlechtických denících, sympozium *Středoevropský prostor a totalitní režimy 20. století v paměti šlechty*, Univerzita Karlova, Praha, 5. 12. 2012

Další činnost:

Podíl na seminářích pro veřejnost, přednášková činnost.

Webová prezentace:

Šlechta českých zemí v konfrontaci s totalitními režimy 20. století, <http://www.ustrcr.cz/cs/slechta-ceskych-zemi-v-konfrontaci-s-totalitnimi-rezimy-20-stoleti> (podle stavu ke dni 11. 2. 2013)

Název projektu: *Křesťané v protinacistickém a protikomunistickém odboji*

Garanti: Stanislava Vodičková, Rudolf Vévoda

Doba realizace: 2009–2012

Cíl projektu: Mapování odboje a perzekuce československých občanů za druhé světové války a v letech 1945–1989; projekt byl zaměřen na občany, kteří se hlásili ke křesťanským církvím, především pak na duchovní katolické církve, Československé církve evangelické, Jednoty bratrské, Jednoty česko-bratrské, Československé církve, Pravoslavné církve a členy Akademické YMCY. V roce 2010 měla být zahájena webová prezentace, průběžné výstupy – články a studie, příprava knižní publikace.

Vývoj projektu: Projekt se dělí na dvě samostatné části (období nacismu a komunismu), které na sebe navazují a jejichž výsledky mají být komparovány. Průběžně jsou zpracovávány biogramy duchovních pronásledovaných v době nacismu a komunismu.

Plnění:

Webová prezentace:

Odboj a perzekuce křesťanů v době nacismu a komunismu (1939–1989, <http://www.ustrcr.cz/cs/odboj-a-perzekuce-krestanu-v-dobe-nacismu-a-komunismu>) (podle stavu ke dni 11. 2. 2013)

Monografie, sborníky:

VODIČKOVÁ, Stanislava: *Uzavírám vás do svého srdce. Životopis Josefa kardinála Bera-
na*. Centrum pro studium demokracie a kultury – Ústav pro studium totalitních režimů, Brno – Praha 2009

Edice dokumentů:

VODIČKOVÁ, Stanislava: (ed.): *I zvíře mělo více útrpnosti než člověk. Paměti patera Františka Štveráka, vězně nacistického a komunistického režimu*, 340 s.

Studie, články:

VODIČKOVÁ, Stanislava: Biskupský sbor v soukolí moderních dějin. In: *Biskup Ján Vojtášák a jeho miesto v slovenských cirkevných dejinách*. Katedra histórie a biblických vied Teologickej fakulty Katolíckej univerzity Ružomberok, Ružomberok 2011, s. 251–263

VODIČKOVÁ, Stanislava: Čím větší tlak, tím kvalitnější, co odolá. Kardinál Miloslav Vlk na fotografiích Státní bezpečnosti. *Paměť a dějiny*, 2012, č. 4, s. 84–97

VODIČKOVÁ, Stanislava: Dva roky plné hladu, výhrůžek a ponižování. *Katolický týdeník*, 2009, č. 22, s. 5

VODIČKOVÁ, Stanislava: The memories of Czech priests imprisoned in a Nazi concentration camp Dachau, focusing on the Czech-Polish relations. In: „*Almanach Historyczny*“ Instytutu Historii Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach. Historyczny Instytut Historii Uniwersytetu Jana Kochanowskiego, Kielce 2013 (v tisku)

VODIČKOVÁ, Stanislava: Josef kardinál Beran. In: BALÍK, Stanislav – HANUŠ, JIŘÍ a kol. (eds.): *Primasové katolické církve. Země střední Evropy v čase komunismu*. Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno 2010, s. 27–40

VODIČKOVÁ, Stanislava: Kardinál Beran: muž, kterého se mocní báli i po jeho smrti. iDNES.cz, 2009 (15. 5. 2009), http://zpravy.idnes.cz/kardinal-beran-muz-ktereho-se-mocni-bali-i-po-jeho-smrti-zemrel-pred-40-lety-11w-/kavarna.aspx?c=A090514_183517_kavarna_bos (podle stavu ke dni 11. 2. 2013)

VODIČKOVÁ, Stanislava: Komunistická propaganda jako zbraň v boji proti katolické církvi. In: FIAMOVÁ, Martina – JAKUBČIN, Pavol (eds.): *Prenasledovanie cirkvi v komunistických štátoch strednej a východnej Európy*. Ústav pamäti národa, Bratislava 2010, s. 578–595

VODIČKOVÁ, Stanislava: Nebezpečný člověk a nežádoucí reakcionář – pater František Štverák. *Securitas Imperii*, 2011, č. 1 (18), s. 226–258

VODIČKOVÁ, Stanislava: P. Adolf Unger – agent gestapa a StB. In: *Člověk v soukolí StB*, Ústav pro studium totalitních režimů (2012 odevzdáno garantovi projektu PhDr. Rudolfovi Vévodovi, Projekt: Opozice, odpor a politická moc v regionech /Brno 1948–1989/)

VODIČKOVÁ, Stanislava: Papežovi „špióni“. Česká provincie Tovaryšstva Ježíšova v soukolí moderních dějin na příkladu P. Antonína Zgarbíka SJ. *Securitas Imperii*, 2011, č. 2 (19), s. 110–142

VODIČKOVÁ, Stanislava: Protektorátní každodennost. In: HAZDRA, Zdeněk a kol. (eds.): *Česká společnost od Mnichova k válce*. Ústav pro studium totalitních režimů – Městská část Praha 6, Praha 2009, s. 33–35

VODIČKOVÁ, Stanislava: Sřet idejí – křesťané v protinacistickém odboji. Formy odboje na příkladech duchovních a laiků. In: HAZDRA, Zdeněk (ed.): *Válečný prožitek české společnosti v konfrontaci s nacistickou okupací. Sborník příspěvků ze symposia k 70. výročí vypuknutí druhé světové války*. Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2010, s. 51–66

VODIČKOVÁ, Stanislava: Tribun pražského lidu Mons. Alois Tylínek. *Tereziánské listy*, 2010, č. 38, s. 74–88

VODIČKOVÁ, Stanislava: V temnici někdo změkne a někdo ztvrdne. *Paměť a dějiny*, 2011, č. 2, s. 88–100

VODIČKOVÁ, Stanislava: Z podzemí na vrchol. Kardinálu Miloslavu Vlkovi je dnes 80 let. *Hospodářské noviny*, 17. 5. 2012, s. 9

Zprávy:

VODIČKOVÁ, Stanislava: Ta krásná holka z vily nad řekou. Výstava o Dagmar Šimkové v Písku. *Dějiny a současnost*, 2009, č. 9, s. 5

Výstavy:

Amare il bene e contrapporsi al male (italská mutace výstavy Milovat dobro a odporovat zlu)

autor: Stanislava Vodičková; spolupráce Ústav pro studium totalitních režimů Praha, Ministerstvo zahraničních věcí ČR

(2011: Milán, Vatikán; 2012: Messina, Neapol, Řím, Velehrad)

Česká společnost od Mnichova k válce

autoři: Jaroslav Čvančara – Zdeněk Hazdra – Ladislav Kudrna – Jaroslav Rokoský – Lukáš Vlček – Stanislava Vodičková

(2009: Praha, Ústav pro studium totalitních režimů)

Diktatura vs naděje. Pronásledování římskokatolické církve v Československu 1948–1989 (Dittatura vs Speranza. Persecuzione della Chiesa Cattolica in Cecoslovacchia negli anni 1948–1989)

autoři: Petr Koura – David Lorenc – Alena Nosková – Jan Stříbrný – Jaroslav Šebek – Alena Šimánková – Vladimíra Vaníčková – Stanislava Vodičková

Ústav pro studium totalitních režimů Praha, Archiv Kanceláře prezidenta republiky, Ministerstvo zahraničních věcí ČR, Národní archiv Praha, Filozofická fakulta UK Praha, Historický ústav AV ČR, Česká křesťanská akademie Praha (2012–2013: Řím)

Milovat dobro a odporovat zlu. Josef kard. Beran (1988–1969) – plzeňský rodák

autor: Stanislava Vodičková

spolupráce Ústav pro studium totalitních režimů Praha

(2011: Praha, Třeboň, Plzeň; 2012: Vídeň, Velehrad, Dyjákovice)

Webová prezentace:

<http://www.ustrcr.cz/cs/vystava-ceska-spolecnost-od-mnichova-k-valce> (podle stavu ke dni 11. 2. 2013)

<http://www.ustrcr.cz/cs/diktatura-vs-nadeje> (podle stavu ke dni 11. 2. 2013)

Vystoupení na konferencích:

Komunistická propaganda jako zbraň v boji proti katolické církvi, mezinárodní konference *Prenasledovanie cirkví v komunistických štátoch strednej a východnej Európy*, Ústav pamäti národa, Bratislava, 2009

Postoj české katolické církve k nacistické okupaci se zaměřením na rok 1941 (spoluautor Jaroslav Čvančara), mezinárodní symposium *Válečný rok 1941 v československém domácím a zahraničním odboji.*, Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 6. 10. 2011

Pražský arcibiskup Josef Beran pod ochranou III. říše, mezinárodní konference *Spoleczeństwo i wojna. Czesi wobec wydarzeń I i II wojny światowej*, Institut Historyczny Uniwersytetu Opolskiego Polskie Towarzystwo Historyczne Oddział w Opolu, Opole, Polsko, 2011

Pronásledování katolické církve v době komunistického režimu (1948–1989), konference *Církevní restituce – mýty a skutečnost*, Senát Poslanecké sněmovny ČR, Praha, 29. 3. 2012

Sledování Josefa Berana Státní bezpečností a jeho internace, konference o kardinálu Beranovi, Katolická teologická fakulta, Evangelická teologická fakulta a Husitská teologická fakulta Univerzity Karlovy, Praha, 2009

Střet idejí – křesťané v protinacistickém odboji. Formy odboje na příkladech duchovních a laiků, konference *Válečný prožitek české společnosti v konfrontaci s nacistickou okupací*, Ústav pro studium totalitních režimů, Praha, 3. 9. 2009

Podíl na seminářích pro veřejnost, na přednáškách a mediálních vystoupeních.

Název projektu: *Představitelé nacistického represivního aparátu v Protektorátu Čechy a Morava*

Garant: Pavel Kreisinger

Doba realizace: 2011–2015

Cíl projektu: Výzkum působení bezpečnostních složek nacistického režimu, zejména Gestapa, složek SS, Sicherheitsdienstu, Ordnungspolizei, Abwehru; průběžné výstupy články, studie, edice; v roce 2010 interaktivní webová mapa a prezentace medailonů představitelů německých bezpečnostních složek operujících na území Protektorátu.

Vývoj projektu:

Projekt byl zaměřen na zpracování přehledu a charakteristik vedoucích představitelů nacistického okupačního aparátu v Protektorátu Čechy a Morava (SD, Gestapo, Abwehr) a zařazení jejich působení do dobového kontextu zejména v souvislosti s potíráním domácí rezistence. Na základě archivního výzkumu v českých a německých archivech budou připraveny studie pro *Paměť a dějiny* a *Securitas Imperii*. Připravuje se edice dokumentů a úvodní historické studie k edici.

Plnění:

Studie a články:

ČERNÝ, Vladimír: Max Rausch – Komandér nacistické bezpečnostní policie na Moravě 1944–1945. Případová studie k dějinám nacistického represivního aparátu v Protektorátu Čechy a Morava. (prozatím nepublikováno)

ČVANČARA, Jaroslav: Struktura vedoucích osobností nacistické okupační moci v Čechách a na Moravě ke dni 27. 5. 1942. *Paměť a dějiny*, 2012, č. 2, s. 92–93

KREISINGER, Pavel (ed.): „Složky a organizace ve výbojných plánech německého nacismu.“ Přednáška pplk. Josefa Bartíka u jednotek československého pozemního vojska v Leamingtonu ve dnech 6. a 7. května 1941. *Securitas Imperii*, 2012, č. 2 (21), s. 118–149

ŽÁČEK, Pavel – ČVANČARA, Jaroslav: Velitelé služben Gestapa v Protektorátu Čechy a Morava. *Paměť a dějiny*, 2012, č. 2, s. 94–95

Recenze:

KREISINGER, Pavel: Gerhard PAUL – Klaus-Michael MALLMANN (eds.): Gestapo za druhé světové války. „Domácí fronta“ a okupovaná Evropa. Academia, Praha 2010. *Paměť a dějiny* 2011, č. 1, s. 133–134

Vystoupení na konferencích:

Rok 1941 v československém vojenském zpravodajství. Personální krize v Moravcově zpravodajské „jedenáctce“, mezinárodní sympozium *Válečný rok 1941 v československém domáckém a zahraničním odboji*. Ústav pro studium totalitních režimů, Praha, 6. 10. 2011

Další činnost:

Za rok 2012 zpracoval garant projektu pro připravovanou edici dokumentů 24 biogramů představitelů nacistického aparátu.

Webová prezentace: Představitelé nacistického represivního aparátu Protektorátu Čechy a Morava, <http://www.ustrcr.cz/cs/osobnosti-nacistickeho-represivniho-aparatu-protektoratu-cechy-a-morava> (podle stavu ke dni 11. 2. 2013)

Název projektu: *Děti, mládež a rodina v Protektorátu Čechy a Morava*

Garant: Radka Šustrová

Doba realizace: 2011–2013

Cíl projektu: Na základě historicko-sociologických metod dospět k souhrnné analýze postavení dětí a mládeže v Protektorátu Čechy a Morava a dopadu nacistické okupace na jejich sociální podmínky. Pozornost měla být věnována zapojení mládeže do odboje, aspektu holocaustu židovské mládeže i problematice Kuratoria pro výchovu mládeže a KLV.

Vývoj projektu: Po rozvázání pracovního poměru ze strany garantky nebyl projekt Radou Ústavu prodloužen.

Plnění:**Studie, články:**

ŠUSTROVÁ, Radka: Děti a válka. České a německé děti v Protektorátu Čechy a Morava. In: HAZDRA, Zdeněk (ed.): *Válečný prožitek české společnosti v konfrontaci s nacistickou okupací. Sborník příspěvků ze symposia k 70. výročí vypuknutí druhé světové války*. Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2010, s. 67–78

ŠUSTROVÁ, Radka: Dětský válečný prožitek. Říšské děti v programu KLV na území Protektorátu Čechy a Morava. *Historie – otázky – problémy*, 2012, č. 1, s. 137–150

ŠUSTROVÁ, Radka: Pro výcvik a ochranu německých dětí! Zřízení táborů KLV na území Protektorátu Čechy a Morava. *Securitas Imperii*, 2011, č. 1 (18), s. 200–225

ŠUSTROVÁ, Radka: Ve jménu Říše a českého národa. Veřejné manifestace po atentátu na Reinharda Heydricha. *Paměť a dějiny*, 2012, č. 2, s. 48–59

Vystoupení na konferencích:

Výzkum protektorátní společnosti. Stav bádání, otázky a problémy, Konference: *České, slovenské a československé dějiny 20. století*, Hradec Králové, 2. 4. 2012

Další činnost:

seminář *Lidice – destrukce a nový začátek*, hosté Pplk. PhDr. Eduard Stehlík, Mgr. Gabriela Havlůjová, Mgr. Květa Hrnčířová, Ústav pro studium totalitních režimů, Praha, 4. 6. 2012

Webová prezentace: Děti a mládež v Protektorátu Čechy a Morava, <http://www.ustrcr.cz/cs/deti-a-mladez-v-protektoratu-cechy-a-morava> (podle stavu ke dni 11. 2. 2013)

Název projektu: *Protižidovská opatření na území Protektorátu Čechy a Morava a jejich realizace (1939–1945)*

Garant: Jan Machala

Doba realizace: 2011–2015

Cíl projektu: Zdokumentování úředních diskriminačních opatření, kterým bylo v průběhu okupace podrobeno obyvatelstvo židovského původu na území Protektorátu. Projekt se zaměřuje na aplikaci těchto opatření ve vybraných lokalitách s významnou židovskou komunitou.

Vývoj projektu: Probíhal základní archivní výzkum v českých a německých archivech a je dokončován první díl edice protižidovských opatření na území Protektorátu Čechy a Morava 1939–1942.

Plnění:

Edice dokumentů:

MACHALA, Jan: (ed.): *Arnošt Polák. Memoirs. A memorial to our parents.* Filozofická fakulta Univerzity Palackého, Olomouc 2011

Studie a články:

MACHALA, Jan: Bratři ve zbrani. Sourozenci Pollakovi v řadách československé zahraniční armády na Západě. *Paměť a dějiny*, 2011, č. 4, s. 17–28

MACHALA, Jan: *Když Němci a kolaboranti vládli Holešovu...* Holešovsko. Regionální čtrnáctideník města Holešova, 2011, č. 22, s. 11

MACHALA, Jan: Vyostřování protektorátní protižidovské politiky v roce 1941. In: KUDRNA, Ladislav (ed.): *Válečný rok 1941 v československém domácím a zahraničním odboji.* Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2012, s. 141–152

Recenze:

MACHALA, Jan: Ference, Gregory C. (ed.): *The Portrayal of Czechoslovakia in the American Print Media, 1938–1989.* Columbia University Press, New York 2006. *Paměť a dějiny*, 2011, č. 3, s. 136–138

Zprávy:

JELÍNKOVÁ, Dita – MACHALA, Jan: Sympozium Válečný rok 1942. Zpráva ze sympozia. *Paměť a dějiny*, 2012, č. 4, s. 128–129

MACHALA, Jan: Volary a pochod smrti. Konference o holocaustu a multikulturní výchově, *Paměť a dějiny*, 2011, č. 4, s. 129–130

Vystoupení na konferencích:

„Dnes neexistuje žádný židovský majetek, ale jen majetek Říše!“ *Likvidace synagogy jako technický, byrokratický a majetkoprávní problém*, symposium Ústavu pro studium totalitních režimů *Válečný rok 1942 v okupované Evropě a v Protektorátu Čechy a Morava*, 4. 10. 2012 *Svědectví o transportech do Niska nad Sanem*, konference *Židé a Morava*, ročník XIX. Muzeum Kroměřížska, Kroměříž, 14. 11. 2012

The Jews in Czechoslovakia 1945–1989 (spoluautor Pavel Zeman), mezinárodní konference: *Jewish Heritage in Central Europe past and present*, Bukurešť, 20. 11. 2012

Další činnost:

Podíl na seminářích pro veřejnost, přednášková činnost.

Webová prezentace: Protizidovská opatření na území Protektorátu Čechy a Morava a jejich realizace (1939–1942), <http://www.ustrcr.cz/cs/protizidovska-opatreni-na-uzemi-protektoratu-cechy-a-morava> (podle stavu ke dni 11. 2. 2013)

Název projektu: *Češi a Slovinci v Indočíně v průběhu první vietnamské války (1945–1954)*

Garant: Ladislav Kudrna

Doba realizace: 2011–2014

Cíl projektu: Vytvoření databáze v rozsahu cca 2000 jmen čs. občanů bojujících v rámci francouzské cizinecké legie, přiblížení jejich role a zhodnocení významu jejich zapojení do konfliktu proti Viet Minhu, odevzdání monografie Cizinecká legie v dopisech (L. Charvát), články a studie v ústavních periodikách.

Vývoj projektu: V září 2012 byl ukončen přechodem garanta do oddělení dokumentace a přeřazením do projektu *Underground v regionech*.

Plnění:

Monografie, sborníky:

KUDRNA, Ladislav: *Bojovali a umírali v Indočíně. První vietnamská válka a Českoslováci v cizinecké legii*. Naše vojsko – Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2010

KUDRNA, Ladislav: *První vietnamská válka na pozadí osudu Ladislava Charváta*. Academia – Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2012

Studie, články:

KUDRNA, Ladislav: Akce „Vietnam“. První repatriční transport Českoslováků z Vietnamu do vlasti. *Paměť a dějiny*, 2010, č. 2, s. 23–43

KUDRNA, Ladislav: Bojoval jsem ve Vietnamu proti komunismu. Životní příběh Manuela F. van Eycka. *Paměť a dějiny*, 2010, č. 2, s. 69–82

KUDRNA, Ladislav: Českoslováci jako cizinečtí legionáři v Indočíně, v průběhu tzv. první vietnamské války 1946–1954. In: VEBER, Václav – BUREŠ, Jan a kol. (eds.): *Třetí odboj. Kapitoly z dějin protikomunistické rezistence v Československu v 50. letech 20. století*. Vydavatelství Aleš Čeněk – Ústav pro studium totalitních režimů – Metropolitní univerzita Praha, Praha 2011, s. 39–54

KUDRNA, Ladislav: Českoslováci na okrajových bojištích druhé světové války v roce 1941. In: KUDRNA, Ladislav (eds.): *Válečný rok 1941 v československém domácím a zahraničním odboji. Sborník k mezinárodní konferenci*. Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2012, s. 21–31

KUDRNA, Ladislav: Propagandistické využití bojového nasazení Českoslováků v Indočíně. In: TOMEK, Prokop – PEJČOCH, Ivo (eds): *Od svobody k nesvobodě 1945–1956*. Vojenský historický ústav Praha, Praha 2012

KUDRNA, Ladislav: Třicet let v řadách francouzské cizinecké legie. Životní křížovatky Pavla Knihaře, komandéra Řádu čestné legie. *Paměť a dějiny*, 2011, č. 1, s. 87–99

KUDRNA, Ladislav: Účastníci Třetího odboje? Českoslováci na bojištích jihovýchodní Asie 1945–1954 (1964–1973). *Fakta & Svědectví*, 2012, č. 6, s. 24–27

KUDRNA, Ladislav: Živí záviděli mrtvým. Českoslovenští dezertéři a zajatci ve vietnamských zajateckých táborech 1949–1951. *Paměť a dějiny*, 2010, č. 4, s. 42–58

Recenze:

KUDRNA, Ladislav: *Manuel F. van Eyck: Pěšákem ve Vietnamu*. Naše vojsko, Praha 2010. *Paměť a dějiny*, 2010, č. 2, s. 138–139

Vystoupení na konferencích:

Čechoslováci na okrajových bojištích druhé světové války v roce 1941, mezinárodní symposium *Válečný rok 1941 v československém domácím a zahraničním odboji*, Ústav pro studium totalitních režimů, Praha, 6. 10. 2011

Další činnost:

seminář *Čechoslováci v Indočíně očima filmové komunistické propagandy*, Ústav pro studium totalitních režimů, Praha, 10. 3. 2011

Název projektu: *Ukrajinská povstalecká armáda na území Československa*

Garant: David Svoboda

Doba realizace: 2012–2015 (zahájeno v červenci 2012)

Cíl projektu: Analýza protikomunistické a protiněmecké rezistence realizované Organizací ukrajinských nacionalistů (OUN) a s ní spojenou ozbrojenou složkou Ukrajinskou povstaleckou armádou (UPA) v letech 1943 až 1950.

Vývoj projektu: Probíhá základní archivní výzkum v českých a ukrajinských archivech.

Plnění:*Recenze:*

SVOBODA, David: SNYDER, Timothy: *Bloodlands. Europe between Hitler and Stalin*. Basic Books, New York 2010, *Paměť a dějiny*, 2012, č. 3, s. 135–137

Další činnost:

seminář *70 let od založení Ukrajinské povstalecké armády: omyly, fakta, kontroverze*, host PhDr. Bohdan Zilynskyj, Ph.D., Ústav pro studium totalitních režimů Praha, 13. 9. 2012

II. Oddělení zkoumání komunistické totalitní moci

Vedoucí: PhDr. Milan Bárta, Ph.D.

Název projektu: *Vývoj organizační struktury a představitelé Komunistické strany Československa*

Garant: Lukáš Cvrček (2008–2010), Vítězslav Sommer (2008–2012), Petr Anev (2012)

Doba realizace: 2008–2015

Cíl projektu: Definování role a postavení československého komunismu ve struktuře mezinárodního komunistického hnutí a přehledné zpracování osudů členů vedoucích orgánů KSČ v období let 1921–1989 (výstupem bude Biografický slovník vedoucích představitelů KSČ 1921–1989).

Vývoj projektu: Projekt vznikl v roce 2008 pod názvem *Vývoj a organizační struktura Komunistické strany Československa*. Hlavním výstupem bude Biografický slovník vedoucích představitelů KSČ. Původně měl být ukončen v roce 2013, ale vzhledem k fluktuaci zaměstnanců ÚSTR, kteří měli vypracovat část hesel, a změně rozsahu zpracovávaných hesel bylo v roce 2010 vedením Ústavu rozhodnuto o prodloužení

termínu zpracování finální publikace (jde o 340 hesel – ke konci roku 2012 bylo dokončeno 155 hesel). V letech 2011–2012 byly do projektu v rámci snahy vedení Ústavu o systemizaci výzkumu včleněny dosud samostatně vedené podprojekty (Komunismus mezi utopií a každodenností, Jozef Lenárt – biografie, Biografie představitelů komunistického režimu).

Plnění:

Monografie:

SOMMER, Vítězslav: KSC a Kominternu. Náčrt vývoje nerovného partnerství. (český doslov) In: McDERMOTT, Kevin – AGNEW, Jeremy: *Kominternu. Dějiny mezinárodního komunismu za Leninovy a Stalinovy éry*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2011, s. 225–243

KALOUS, Jan – KOCIAN, Jiří (eds.): *Český a slovenský komunismus (1921–2011)*. Ústav pro studium totalitních režimů – Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Praha 2012

Studie:

BÁRTA, Milan: Posilování pozic KSČ mezi příslušníky ministerstva vnitra v letech 1945–1948. In: KALOUS, Jan – KOCIAN, Jiří (eds.): *Český a slovenský komunismus (1921–2011)*. Ústav pro studium totalitních režimů – Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Praha 2012, s. 70–79

CVRČEK, Lukáš: Jozef Lenárt – příběh dlouhé kariéry. *Paměť a dějiny*, 2008, č. 1, s. 167–173

CVRČEK, Lukáš: Vysočany 1968. Mimořádný XIV. sjezd KSČ. In: *Securitas Imperii*, č. 1 (15), Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2009, s. 138–183

HRUBÝ, Petr: O vině, nápravě a zapomnění. Ideová eroze stranických intelektuálů. *Paměť a dějiny*, 2008, č. 4, s. 5–17

KALOUS, Jan: KSČ jako iniciátor a vykonavatel politických čistek a procesů. In: KALOUS, Jan – KOCIAN, Jiří (eds.): *Český a slovenský komunismus (1921–2011)*. Ústav pro studium totalitních režimů – Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Praha 2012, s. 87–93

KOURA, Petr – SOMMER, Vítězslav: „Ve vládě s komunisty nebudeme mít žádný vliv“. *Paměť a dějiny*, 2008, č. 1, s. 131–154

SOMMER, Vítězslav: Historiografie jako součást politiky. Zakladatelské období stranického dějepisce v Československu, 1950–1955. In: DEVÁTÁ, Markéta – OLŠÁKOVÁ, Doubravka – SOMMER, Vítězslav – DINUŠ, Peter: *Vědní koncepce KSČ a její institucionalizace po roce 1948*, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Praha 2010, s. 97–157

SOMMER, Vítězslav: Reformisté a revolucionáři – zrádci a rozkolníci. Stýkání a potýkání komunistů a sociálních demokratů. In: BALÍK, Stanislav – FAJMON, Hynek – HLOUŠKOVÁ, Kateřina (eds.): *Dusivé objetí. Historické a politologické pohledy na spolupráci sociálních demokratů a komunistů*. Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno 2008, s. 18–23

SOMMER, Vítězslav: Válka, odboj a hledání historické identity československého komunismu. In: HAZDRA, Zdeněk (ed.): *Válečný prožitek české společnosti v konfrontaci s nacistickou okupací (1939–1945)*. Ústav pro studium totalitních režimů, Praha

2009, s. 111–124

VEBER, Václav: Stalinizace KSČ 1948–1953, *Paměť a dějiny*, 2012, č. 1, s. 114–116
 ŽÁČEK, Pavel: Role a postavení oddělení státní administrativy ÚV KSČ. In: KALOUS, Jan – KOCIAN, Jiří (eds.): *Český a slovenský komunismus (1921–2011)*. Ústav pro studium totalitních režimů – Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Praha 2012, s. 359–373

Konference:

90 let českého a slovenského komunismu (Praha, 3.–5. 11. 2011)

Smrtící objetí: komunisté a sociální demokraté 1945–1948 (Praha, 23. 6. 2008)

Vztah KSČ k nekomunistickým politickým stranám v letech 1945–1956 (Praha, 22. 11. 2012)

Podíl na seminářích pro veřejnost, přednášky

Webová prezentace:

<http://www.ustrcr.cz/cs/vyvoj-a-organizacni-struktura-ksc>, <http://www.ustrcr.cz/cs/nomenklatura-1968>, <http://www.ustrcr.cz/cs/vedouci-funkcionari-ksc>, <http://www.ustrcr.cz/cs/medailony-vedoucich-funkcionaru-ksc>, <http://www.ustrcr.cz/cs/xiii-odd-uv-ksc>, <http://www.ustrcr.cz/cs/krajske-okresni-organizace-ksc>

Název projektu: *Vývoj státně bezpečnostních složek*

Garant: Petr Blažek, Prokop Tomek, Tomáš Vilímeček (2008), Ivana Koutská (2009), Jan Kalous, Milan Bárta (2009–012) a Pavel Žáček (2012)

Doba realizace: 2008–2014

Cíl projektu: Rekonstrukce organizačního vývoje rozvědných a kontrarozvědných útvarů podřízených ministerstvu vnitra či ministerstvu obrany, představení jejich zaměření, činností a personálního obsazení vedoucích funkcí jednotlivých součástí (vedení ministerstva, náčelníků odborů a správ). Na základě systematického a komparativního (myšlena komparace s nacistickým bezpečnostním aparátem) zkoumání představit agenturně-operativní činnost komunistických bezpečnostních složek.

Vývoj projektu: Projekt vznikl v roce 2008 pod názvem Bezpečnostní aparát Ministerstva vnitra (Ministerstva národní bezpečnosti). Vzhledem k fluktuaci zaměstnanců a ve snaze koncentrovat podobně zaměřené projekty do jednoho systematického celku byla do projektu postupně zařazena řada dílčích projektů (Dokumentace personálního obsazení struktur Státní bezpečnosti, Dokumentace vývoje zpravodajských služeb (I. správa a ZS GŠ), Dokumentace vývoje Pohraniční a Vnitřní stráže, Organizační vývoj a personální obsazení politických a bezpečnostních struktur /1938–1990/, Agenturně-operativní činnost bezpečnostních složek, Personální obsazení, organizační struktura a činnost kontrarozvědných útvarů (1974–1989)).

Plnění:

Monografie:

KALOUS, Jan a kol.: *Biografický slovník představitelů ministerstva vnitra v letech 1948–1989. Ministři a jejich náměstci*. Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2010

KALOUS, Jan: *Štěpán Pláček. Život zpravodajského fanatika ve službách KSČ*. Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2010

Edice dokumentů:

BÁRTA, Milan: *Inspekce ministra vnitra v letech 1953–1989. Výběr dokumentů. Ústav pro studium totalitních režimů*, Praha 2009

TOMEK, Prokop: *Systém sjednocené evidence poznatků o nepříteli (v československých podmínkách). Ústav pro studium totalitních režimů*, Praha 2008

Sborníky, studie:

BÁRTA, Milan: Akce „Isolace“. Snaha Státní bezpečnosti omezit návštěvnost zastupitelských úřadů kapitalistických států. *Paměť a dějiny*, 2008, č. 4, s. 41–50

BÁRTA, Milan: Akce Jugoslávie. Státní bezpečnost v boji proti „agentům titoismu“ v letech 1948–1955. *Paměť a dějiny*, 2011, č. 1, s. 65–74

BÁRTA, Milan: Jan Záruba – stranický pracovník v aparátu ministerstva vnitra. *Paměť a dějiny*, 2008, č. 3, s. 101–105

BÁRTA, Milan: K zajištění klidu a veřejného pořádku... Zásah bezpečnostních složek proti demonstrantům na Václavském náměstí 20.–21. srpna 1989. *Paměť a dějiny*, 2009, č. 4, s. 5–14

BAŠTA, Jiří: Lidové milice – nelegální armáda KSČ. *Paměť a dějiny*, 2008, č. 2, s. 99–108

BLAŽEK, Petr: Akce „Ivan-2“. Sledování Ivana M. Jirouse příslušníky Správy sledování Státní bezpečnosti. *Paměť a dějiny*, 2012, č. 1, s. 103–113

BLAŽEK, Petr: Akce „Přednáška“ – sledování Ivana Dejmalá. *Paměť a dějiny*, 2008, č. 2, s. 55–61

BLAŽEK, Petr: Akce „Teolog“. Sledování Oto Mádra příslušníky IV. správy SNB v osmdesátých letech. *Paměť a dějiny*, 2011, č. 2, s. 73–87

BLAŽEK, Petr: Orwellův rok v Kopřivnici. („Závěry z případu porušení směrnic A-oper-1-3 příslušníky Správy StB KS SNB Ostrava“). *Paměť a dějiny*, 2007, č. 1, s. 108–119

BLAŽEK, Petr: Únorový převrat pohledem Ústředny StB při ministerstvu vnitra. *Paměť a dějiny*, 2008, č. 1, s. 102–115

BLAŽEK, Petr – BÁRTA, Milan – KALOUS, Jan – SVOBODA, Libor – ŽÁČEK, Pavel: Tváře vyšetřovatelů Státní bezpečnosti. *Paměť a dějiny*, 2012, č. 4, s. 66–75

CAJTHAML, Petr: Jaroslav Klíma – strážce zákona s cejchem vlastizrádce. *Paměť a dějiny*, 2007, č. 1, s. 170–174

CAJTHAML, Petr: Operace „Lyautey“. *Paměť a dějiny*, 2007, č. 1, s. 91–97

CAJTHAML, Petr: Vedení ministerstva vnitra (ministerstva národní bezpečnosti) 1948–89 (Jmenný přehled s fotografiemi). *Paměť a dějiny*, 2008, č. 1, s. 14–21

KALOUS, Jan: Karel Černý – neznámý personální „architekt“ Státní bezpečnosti. *Paměť a dějiny*, 2010, č. 4, s. 70–79

KALOUS, Jan: Muž s krví na ruce, Několik poznámek k dvoudílným pamětem Karla Košťála. In: SVOBODA, Libor (ed.): *Solitér: Pocta historikovi Václavu Veberovi. Ústav pro studium totalitních režimů* Praha 2012, s. 195–206

KALOUS, Jan: Nerozlučné přátelství. Návštěva maršála Tita v Československu a spolupráce bezpečnostních aparátů. *Paměť a dějiny*, 2011, č. 1, s. 3–14

KALOUS, Jan: Objekt akce BUDHA – signatář Charty 77 Zdeněk Kvítek. *Paměť a dějiny*, 2011, č. 4, s. 84–88

- KALOUS, Jan: The Subject of Operation BUDHA – Charter 77 Signatory Zdeněk Kvítek. In: *bic. Behind the Iron Curtain*. Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2013, s. 135–137
- KALOUS, Jan: Ve službách sovětských poradců. Tlumočníci Jan (Ivan) Achremenko a Petr Bechyně. *Paměť a dějiny*, 2012, č. 4, s. 76–83
- MICHL, Jan: Osmnáct let v čele kontrarozvědky. Josef Stavinoha, náčelník VKR 1953–1971. In: *Aktivity NKVD/KGB a její spolupráce s tajnými službami střední a východní Evropy 1945–1989, II*. Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2009, s. 185–190
- MIKLOVIČ, Michal: Reorganizácia rozviedky v roku 1969. *Paměť a dějiny*, 2012, č. 3, s. 91–98
- MIKLOVIČ, Michal: Rezidentúra EXPO-67. ŠtB na svetovej výstave v Montreale. *Paměť a dějiny*, 2011, č. 4, s. 62–72
- MIKLOVIČ, Michal – SLÁVIK, Martin: Obsadenie rezidentúr rozviedky v roku 1989. *Paměť a dějiny*, 2010, č. 2, s. 83–93
- PAVLÍKOVÁ, Anna: Stručný vývoj správy sledování. In: *Praha objektivem tajné policie*. Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2009, s. 24–39
- SIVOŠ, Jerguš: Teritoriálne útvary ŠtB na Slovensku v rokoch 1948–1953. In: *Securitas Imperii*, 2012, č. 2 (21), s. 48–89
- SIVOŠ, Jerguš – ŽÁČEK, Pavel: Spolupráca KGB ZSSR a ministerstva vnútra ČSSR na najvyššej úrovni. Edícia dohód o vzájomnej čs.-sovietskej štátnobezpečnostnej súčinnosti, 1958–1989. *Paměť a dějiny*, 2009, č. 2, s. 72–86
- SLÁVIK, Martin: Spolupráce rozvědky StB a KGB v oblasti aktivních opatření. In: *Aktivity NKVD/KGB a její spolupráce s tajnými službami střední a východní Evropy 1945–1989, II*. Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2009, s. 175–184
- SOMMER, Vítězslav: Druhý život Felixe Dzeržinského. In: *Aktivity NKVD/KGB a její spolupráce s tajnými službami střední a východní Evropy 1945–1989, II*. Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2008, s. 93–104
- TOMEK, Prokop: Hlavní správa kontrarozvědky Státní bezpečnosti 1988–1990. *Paměť a dějiny*, 2007, č. 1, s. 98–103
- TOMEK, Prokop: „Špionáž“ v normalizačním Československu. *Paměť a dějiny*, 2008, č. 3, s. 5–24
- URBÁNEK, Miroslav: Medailony náčelníků Správy sledování Státní bezpečnosti. In: *Praha objektivem tajné policie*. Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2009, s. 40–46
- ŽÁČEK, Pavel: Akce „Gomez“. Únos Nikifora Horbaňuka z Mnichova. *Paměť a dějiny*, 2011, č. 2, s. 51–72
- ŽÁČEK, Pavel: Akce „Profesor“. Ladislav Vaněk a Státní bezpečnost: pokus o rekonstrukci. *Paměť a dějiny*, 2012, č. 2, s. 60–69
- ŽÁČEK, Pavel: Akce „Tomis III“ a ideologická diverze. Václav Havel v dokumentech Státní bezpečnosti, 1965–1968. *Paměť a dějiny*, 2012, č. 1, s. 70–83
- ŽÁČEK, Pavel: Československý pohled na polskou rozvědku. Dokumenty o spolupráci satelitních zpravodajských služeb. *Securitas Imperii*, 2012, č. 1 (20), s. 120–137
- ŽÁČEK, Pavel: Demontáž a očista bezpečnostních struktur. Počátek roku 1990 z pohledu federálního ministerstva vnitra. *Paměť a dějiny*, 2010, č. 1, s. 59–78

- ŽÁČEK, Pavel: „Drtina v Plzni: Pokus o organizování reakční mocenské akce“. Prověřování jedné fámy na pozadí reorganizace ministerstva vnitra v letech 1947–1948. *Paměť a dějiny*, 2008, č. 1, s. 60–75
- ŽÁČEK, Pavel: Fáma o smrti Martina Šmída a její vyšetřování. Rekonstrukce vyšetřovacího spisu Státní bezpečnosti. In: *Securitas Imperii*, č. 1 (16), Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2010, s. 134–193
- ŽÁČEK, Pavel: KGB a srpen 1968, Role sovětských „poradců“ při okupaci Československa. In: SVOBODA, Libor (ed.): *Solitér: Pocta historikovi Václavu Veberovi*. Ústav pro studium totalitních režimů Praha 2012, s. 307–338
- ŽÁČEK, Pavel: Komunisté nezvedají prst, nýbrž pěst. *Paměť a dějiny*, 2008, č. 2, s. 18–37
- ŽÁČEK, Pavel: „Legalizace“ poručíka Ludvíka Zifčáka. Hloubková akce správy Státní bezpečnosti Praha v prostředí vnitřního nepřítele. *Paměť a dějiny*, 2009, č. 4, s. 15–33
- ŽÁČEK, Pavel: Military Intelligence from Libya and Terrorism. In: *bic. Behind the Iron Curtain*. Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2013, s. 139–151
- ŽÁČEK, Pavel: Náš soudruh v Havaně. Vznik čs. rezidentury a spolupráce s kubánskou Bezpečností. *Paměť a dějiny*, 2012, č. 3, s. 18–32
- ŽÁČEK, Pavel: Oni nevěřili mně, já nevěřil jim. S Richardem Sacherem o cestě na ministerstvo vnitra, bednách plných svazků, likvidaci StB a o tom, co mu říkal Havel. *Paměť a dějiny*, 2010, č. 1, s. 59–78
- ŽÁČEK, Pavel: Operation „Tomis III“ and Ideological Diversion. Václav Havel in the documents of the State security, 1965–1968. In: *bic. Behind the Iron Curtain*. Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2013, s. 61–71
- ŽÁČEK, Pavel: Poslední reorganizace zahraniční rozvědky. Snižování početních stavů Hlavní správy rozvědky SNB v letech 1988–1990. *Securitas Imperii*, 2009, č. 1 (15), s. 184–235
- ŽÁČEK, Pavel: Proč to dělali? Několik slov úvodem. In: *Praha objektivem tajné policie*. Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2009, s. 14–23
- ŽÁČEK, Pavel: Případ Brabec. Pokus o oživení „spolupracovníka Sovětů“. *Paměť a dějiny*, 2008, č. 3, s. 36–43
- ŽÁČEK, Pavel: Rozkol mezi „přáteli“. Krach československo-maďarské spolupráce v kontrarozvědné oblasti. *Paměť a dějiny*, 2008, č. 4, s. 99–112
- ŽÁČEK, Pavel: „Sachergate“: první lustrační aféra. Nesnáze postkomunistické elity (nejen) se svazky Státní bezpečnosti. *Paměť a dějiny*, 2007, č. 1, s. 50–81
- ŽÁČEK, Pavel: Socialistická solidarita bratrských rozvědek. Dokumenty z poslední porady náčelníků I. správ v Berlíně, 17. –21. října 1988. *Securitas Imperii*, 2012, č. 2 (21), s. 182–226
- ŽÁČEK, Pavel: Sovětská pomoc při organizaci služby zvláštního určení. In: *Aktivity NKVD/KGB a její spolupráce s tajnými službami střední a východní Evropy 1945–1989, II*. Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2009, s. 133–144
- ŽÁČEK, Pavel: Sovětský svaz a KGB SSSR z pohledu čs. rozvědky. Dva dokumenty z prvních dnů Zpravodajské správy FMV. *Paměť a dějiny*, 2011, č. 4, s. 50–61
- ŽÁČEK, Pavel: The Rise and Fall of Miroslav Kvítek. The family drama of a com-

munist stalwart. In: *Behind the Iron Curtain*. Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2013, s. 123–132

ŽÁČEK, Pavel: Vojenské zpravodajství z Libye a terorismus. Rezidentura „Ropa“ v materiálech Hlavní správy vojenské kontrarozvědky. *Paměť a dějiny*, 2011, č. 3, s. 74–86

ŽÁČEK, Pavel: Vzestup a pád Miroslava Kvítka. Rodinné drama jedné komunistické opory. *Paměť a dějiny*, 2011, č. 4, s. 73–83

ŽÁČEK, Pavel: Zneužití Sboru národní bezpečnosti v únoru 1948. In: DEJMEK, Jindřich – LOUŽEK, Marek (eds.): *Únor 1948. Šedesát let poté. Sborník textů*. Cep, Praha 2008

ŽÁČEK, Pavel – KOUTSKÁ, Ivana: Radio Free Europe očima Státní bezpečnosti. Fotografie v objektivem svazku komunistické rozvědky. *Paměť a dějiny*, 2011, č. 1, s. 75–86

ŽÁČEK, Pavel – KOUTSKÁ, Ivana: Radio Free Europe through the eyes of the State Security Service. Photographs in the dossiers on subjects of interest kept by the communist intelligence. In: *bic. Behind the Iron Curtain*. Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2013, s. 153–161

Konference:

Bezpečnostní aparát, propaganda a Pražské jaro (Praha, 7.–9. 9. 2008)

Aktivity NKVD/KGB a její spolupráce s tajnými službami střední a východní Evropy 1945–1989, II (Praha, 19.–21. 11. 2008)

Bezpečnostní složky a pád komunistického režimu (Praha, 11.–12. 11. 2009)

Činnost československých zpravodajských služeb v Rakousku v letech 1945–1989 (Raabs an der Thaya 9. 3. 2012)

Výstavy:

Tváře moci (Praha 2008, Tábor 2009)

Tváře moci (Brno 2008, 2009)

Tváře moci (Slaný 2009)

Sovětské tajné služby v Československu (Praha 2008)

Praha objektivem tajné policie (Brusel 2009, Tábor 2009, Washington 2009, Lucemburk 2009, Stockholm 2009, Harvard University 2009, New York 2010, Praha 2010, Frankfurt nad Mohanem 2010, Berlín 2011, Moskva 2011, Nižnij Novgorod 2011, Petrohrad 2011, Budapešť 2011, Bukurešť 2011, Lvov 2010, Avignon 2012, Mnichov 2013)

Podíl na seminářích pro veřejnost, přednášky:

Webová prezentace: <http://www.ustrcr.cz/cs/bezpecnostni-apat-uv>, <http://www.ustrcr.cz/cs/x-sprava-snb>, <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/0701-91-97.pdf>, <http://www.ustrcr.cz/cs/jan-majer>, <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/0701-170-174.pdf>, <http://www.ustrcr.cz/cs/jaroslav-silhavy>, <http://www.ustrcr.cz/cs/sprava-zpravodajske-techniky-snb-vi-sprava-snb>, <http://www.ustrcr.cz/cs/v-sprava-snb>, <http://www.ustrcr.cz/cs/listopad-1989-ministerstvo-vnitra>, <http://www.ustrcr.cz/cs/ministerstvo-vnitra-personalie>, <http://www.ustrcr.cz/cs/denni-situacni-zpravy>, <http://www.ustrcr.cz/cs/mezinarodni-spoluprace-1989>, <http://www.ustrcr.cz/cs/rozkazy-smernice>, <http://www.ustrcr.cz/cs/>

hlavni-sprava-rozvedky, <http://www.ustrcr.cz/cs/vychodni-blok>, <http://www.ustrcr.cz/cs/vystava-tvare-moci-ve-slanem>, <http://www.ustrcr.cz/cs/zahajeni-vystav-v-tabore>, <http://www.ustrcr.cz/cs/vystava-tvare-moci-v-praze>.

Název projektu: *Třídní justice a vězeňství*

Garant: Tomáš Bursík (2008–2009), Jan Michl (2010), Jiří Urban, Jaroslav Rokoský (2011–2012)

Doba realizace: 2008–2014

Cíl projektu: Cílem projektu je analýza postavení, role a činnosti Ministerstva spravedlnosti a jemu podřízených justičních složek v období komunistického režimu v Československu v letech 1948–1989. Současně se badatelská pozornost zaměřuje také na výzkum některých specifických aspektů čs. vězeňství jako součásti represivního aparátu totalitních režimů včetně každodenní reality života za zdmi věznic a táborů.

Vývoj projektu: Projekt vznikl v roce 2008 pod názvem *Třídní justice 1948–1960*. V důsledku změn vedoucích projektu došlo ke změnám v náplni a koncepci. V roce 2012 byl projekt sloučen s projektem *Vězeňství v českých zemích 1938–1989* (garant Tomáš Bursík 2008–2009; Jaroslav Rokoský 2008–2012). Důvodem sloučení byla snaha koncentrovat dvě oblasti historicky spadající pod ministerstvo spravedlnosti (stejně archivní zdroje, obsahové protínání projektů).

Plnění:

Monografie:

BURSÍK, Tomáš: *Přišli jsme na svět proto, aby nás pronásledovali. Trestanecké pracovní tábory při uranových dolech v letech 1949–1961*. Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2009

Studie:

BÁRTA, Milan: My jsme rozhodnutí zneškodnit každého, nikoho se nebojíme. Proces s Josefem Pavlem. *Paměť a dějiny*, 2012, č. 4, s. 9–22

BÁRTA, Milan – KALOUS, Jan: Já ti dám komunistickou spravedlnost. Dokumenty k případu Josefa Pavla. *Paměť a dějiny*, 2012, č. 4, s. 51–65

BURSÍK, Tomáš: Charta 77 očima vězňů v československých vězeňských zařízeních. *Paměť a dějiny*, 2007, č. 1, s. 42–49

BURSÍK, Tomáš: Ivan Dejmal za mřížemi. *Paměť a dějiny*, 2008, č. 2, s. 50–54

BURSÍK, Tomáš: Násilí páchané na politických vězňích na Borech v letech 1948–1952. *Paměť a dějiny*, 2008, č. 4, s. 113–123

BURSÍK, Tomáš: Trestanecké pracovní tábory na Hornoslavkovsku. *Paměť a dějiny*, 2007, č. 1, s. 162–166

BURSÍK, Tomáš – ŠIMÁNKOVÁ, Alena: Téma třídní justice v období let 1948–1952. *Paměť a dějiny*, 2008, č. 1, s. 90–95

DOLEŽALOVÁ, Markéta: Miloslav Franc v konfrontaci s prokurátorem Ervínem Munkem. Odhalování mechanismů politické manipulace justice v 50. letech minulého století. In: SVOBODA, Libor (ed.): *Solitér: Pocta historikovi Václavu Veberovi*. Ústav pro studium totalitních režimů Praha 2012, s. 227–252

JOHN, Roman: Valdice a osudy politických vězňů 1948–1989. *Paměť a dějiny*, 2009, č. 4, s. 105–113

- KALOUS, Jan: Komunisté před soudem. K některým aspektům politických procesů v Československu na počátku 50. let. *Paměť a dějiny*, 2012, č. 4, s. 3–8
- ROKOSKÝ, Jaroslav: Amnestie 1960. *Paměť a dějiny*, 2011, č. 1, s. 36–54
- URBAN, Jiří: Národní socialisté na východočeském venkově v předvečer února 1948: Deči a Pacejková. In: SVOBODA, Libor (ed.): *Solitér: Pocta historikovi Václavu Veberovi. Ústav pro studium totalitních režimů Praha 2012*, s. 41–73
- URBAN, Jiří: Několik vět. Posledních pět měsíců komunistické diktatury petiční optikou. *Paměť a dějiny*, č. 1, s. 20–45
- URBAN, Jiří: Soumrak selského rodu Vršťalů ze Žlunic. In: *Královéhradecko: historický sborník pro poučenou veřejnost 8*, SOA Zámorsk – SOKA Hradec Králové, Hradec Králové 2011, s. 175–205
- ŽÁČEK, Pavel: Ochránkyně „socialistické“ zákonnosti. Politické řízení prokuratury proti vnitřnímu nepříteli. *Paměť a dějiny*, 2009, č. 1, s. 46–71

Výstavy:

Aby se to už neopakovalo (Brno, památník Vojna, Karviná, Praha 2008)

Podíl na seminářích pro veřejnost, přednášky

Webová prezentace:

<http://www.ustrcr.cz/cs/tridni-justice-1948-1960>, <http://www.ustrcr.cz/cs/vezenstvi-v-ceskych-zemich-1938-1989>, <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/projekty/tridni-justice/zakon86-87-1950.pdf>, <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/projekty/tridni-justice/zakon88-89-1950.pdf>,

Na webových stránkách Ústavu (<http://www.ustrcr.cz/cs/vezenstvi-v-ceskych-zemich-1938-1989>) byla zveřejněna webová prezentace *Pankrácká „sekyrárna“ – oddělení II A v policejní věznicí gestapa v Praze na Pankráci*, <http://www.ustrcr.cz/cs/pankracka-sekyrarna> (podle stavu ke dni 11. 2. 2013) – přehled popravených v policejní věznicí gestapa v Praze na Pankráci 1943–1945 (zpracovala: Stanislava VODIČKOVÁ)

Název projektu: *Nerealizované hromadné politické procesy 1970–1989*

Doba realizace: 2010–2014

Garant: Jiří Urban

Vývoj projektu: Projekt se zaměřoval na hromadné politické procesy, které státní moc zamýšlela realizovat s představiteli opozičního hnutí v ČSSR v 70. a 80. letech. Vzhledem k tomu, že garant převzal od roku 2011 projekt *Třídní justice 1948–1960*, a dále vzhledem k tomu, že předmět tohoto projektu souvisel s jeho novými úkoly, byl tento projekt sloučen s projektem *Třídní justice a vězeňství*.

Plnění:

Viz projekt *Třídní justice a vězeňství*.

Název projektu: *Pražské jaro a okupace, nekomunistické tradice a bezpečnostní aparát*

Garant: Petr Blažek (2008), Lukáš Cvrček, Vítězslav Sommer (2008), Milan Bárta (2009–2012)

Doba realizace: 2008–2012

Cíl projektu: Cílem projektu byly zmapování a analýza událostí srpna 1968 včetně komparace s událostmi v roce 1969. Projekt byl zaměřen na činnost vrcholných ko-

munistických orgánů a bezpečnostních složek v této době.

Vývoj projektu: V souvislosti se zúžením obsahu projektu se změnil název projektu na Pražské jaro a okupace Československa v letech 1968–1969.

Plnění:

Monografie:

BÁRTA, Milan – CVRČEK, Lukáš – KOŠICKÝ, Patrik – SOMMER, Vítězslav: *Oběti okupace. Československo, 21. srpen – 31. prosinec 1968. Ústav pro studium totalitních režimů*, Praha 2008

BÁRTA, Milan – CVRČEK, Lukáš – KOŠICKÝ, Patrik – SOMMER, Vítězslav: *Victims of the Occupation. The Warsaw Pact invasion of Czechoslovakia: 21 August – 31 December 1968. Ústav pro studium totalitních režimů*, Praha 2009

BÁRTA, Milan – BŘEČKA, Jan – KALOUS, Jan: *Demonstrace v Československu v srpnu 1969 a jejich potlačení. Ústav pro studium totalitních režimů*, Praha 2012

BLAŽEK, Petr: *Živá pochodeň na Stadionu Desetiletí. Protest Ryszarda Siwiece proti okupaci Československa v roce 1968. Ústav pro studium totalitních režimů*, Praha 2008

BLAŽEK, Petr – EICHLER, Patrik – JAREŠ, Jakub: *Palach 69. Ústav pro studium totalitních režimů – Filozofická fakulta Univerzity Karlovy – Togga*, Praha 2009

PAZDERKA, Josef (ed.): *Invaze 1968. Ruský pohled. Ústav pro studium totalitních režimů – Torst*, Praha 2011

ŽÁČEK, Pavel: *Odvračená tvář pražského jara. Státní bezpečnost v Praze a srpen 1968. Svět křídel*, Cheb 2010

Studie:

BÁRTA, Milan: Inspekce ministra vnitra v roce 1968 a posrpnové čistky v aparátu ministerstva. *Paměť a dějiny*, 2009, č. 1, s. 105–114

BÁRTA, Milan: Oběti vojsk Varšavské smlouvy v roce 1968. In: *Bezpečnostní aparát, propaganda a Pražské jaro. Ústav pro studium totalitních režimů*, Praha 2009, s. 181–190

BÁRTA, Milan: Ofiary wojsk Układu Warszawskiego w 1968. In: *Aparat bezpieczeństwa, propaganda a Praska wiosna. Ústav pro studium totalitních režimů*, Praha 2009, s. 195–203

BÁRTA, Milan: Přestaňte okamžitě rušit modré. Konec rušení Rádia Svobodná Evropa v roce 1968. *Paměť a dějiny*, 2012, č. 3, s. 45–54

BLAŽEK, Petr: Okupační propaganda na československém území po 21. srpnu 1968. In: *Bezpečnostní aparát, propaganda a Pražské jaro. Ústav pro studium totalitních režimů*, Praha 2009, s. 199–217

BLAŽEK, Petr: Propaganda okupantów w Czechosłowacji 21 sierpnia 1969 roku. In: *Aparat bezpieczeństwa, propaganda a Praska wiosna. Ústav pro studium totalitních režimů*, Praha 2009, s. 213–232

BURSÍK, Tomáš: Aparat bezpieczeństwa i obserwacja działań K 231 w roku 1968. In: *Aparat bezpieczeństwa, propaganda a Praska wiosna. Ústav pro studium totalitních režimů*, Praha 2009, s. 107–112

BURSÍK, Tomáš: Klub 231, ministerstvo vnitra a jeho analytický odbor v roce 1968. In: *Bezpečnostní aparát, propaganda a Pražské jaro. Ústav pro studium totalitních režimů*, Praha 2009, s. 101–106

CVRČEK, Lukáš: Kriminalita příslušníků okupačních sil v Československu v roce 1968. In: *Bezpečnostní aparát, propaganda a Pražské jaro*. Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2009, s. 199–218

CVRČEK, Lukáš: Przystępstwa członków sił operacyjnych w roku 1968. In: *Aparat bezpieczeństwa, propaganda a Praska wiosna*. Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2009, s. 205–212

CVRČEK, Lukáš: Rebelové z jeskyně. Sonda do osudu aktérů protiokupačních aktivit v roce 1969 na severu Čech. *Paměť a dějiny*, 2010, č. 1, s. 5–19

KALOUS, Jan: CSSR – Occupiers 4:3. An Analysis of one march night. In: *bic. Behind the Iron Curtain*. Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2013, s. 19–33

KALOUS, Jan: ČSSR – okupanti 4:3. Analýza jedné březnové noci. *Paměť a dějiny*, 2009, č. 2, s. 22–43

VILÍMEK, Tomáš: Pražské jaro a jeho reflexe v NDR. In: *Bezpečnostní aparát, propaganda a Pražské jaro*. Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2009, s. 49–56

VILÍMEK, Tomáš: Reakce na praská wiosnę w NDR: SED, społeczeństwo i opozycja. In: *Aparat bezpieczeństwa, propaganda a Praska wiosna*. Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2009, s. 51–58

ŽÁČEK, Pavel: Činnost Hlavní správy Státní bezpečnosti ve dnech 20.–26. 8. 1968. In: *Bezpečnostní aparát, propaganda a Pražské jaro*. Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2009, s. 125–159

ŽÁČEK, Pavel: KGB a srpen 1968, Role sovětských „poradců“ při okupaci Československa. In: SVOBODA, Libor (ed.): *Solitér: Pocta historikovi Václavu Veberovi*. Ústav pro studium totalitních režimů Praha 2012, s. 307–338

ŽÁČEK, Pavel: Motáky plukovníka Kroha. Svědectví náčelníka objektu „Letná“ o průběhu okupace. *Paměť a dějiny*, 2008, č. 3, s. 62–77

ŽÁČEK, Pavel: Rozklad centrali policji politycznej. Działalność Zarządu Głównego służby bezpieczeństwa 20–26 sierpnia 1968 roku. In: *Aparat bezpieczeństwa, propaganda a Praska wiosna*. Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2009, s. 133–171

ŽÁČEK, Pavel: Soudruzi určení k internaci. *Paměť a dějiny*, 2008, č. 2, s. 76–98

Konference:

Konference Bezpečnostní aparát, propaganda a Pražské jaro (Praha, 7.–9. 9. 2008)

Výstavy:

1968 – Naděje nebo boj o moc (Praha 2008)

21. srpen 1968 ve fotografii (Praha 2008)

Brno v srpnu 1969 (Brno 2009)

Podíl na seminářích pro veřejnost, přednášky

Webová prezentace:

<http://www.ustrcr.cz/cs/prazske-jaro-a-okupace>, <http://www.ustrcr.cz/cs/srpen-1968>, <http://www.ustrcr.cz/cs/fotogalerie-1968>, <http://www.ustrcr.cz/cs/obeti-okupace>, <http://www.ustrcr.cz/cs/audio-video-1968>, <http://www.ustrcr.cz/cs/nomenklatura-1968>, <http://www.ustrcr.cz/cs/srpen-1968-ministerstvo-vnitra>, <http://www.ustrcr.cz/cs/denni-svodky-hlavni-spravy-stb>, <http://www.ustrcr.cz/cs/tiskova-zprava-vzpominkove-akce-k-srpnu-1968#vystava>, <http://www.ustrcr.cz/cs/tiskova-zprava-vzpominkove-akce-k-srpnu-1968#vystava>

ustrcr.cz/cs/vystava-1968-nadeje-nebo-boj-o-moc, <http://www.ustrcr.cz/cs/vystava-21-srpen-ve-fotografii>,

Název projektu: *Film a dějiny totalitních režimů*

Garant: Jaroslav Pinkas, Petr Slinták (2008), Petr Kopal (2009–2012)

Doba realizace: 2008–2015

Cíl projektu: Výzkum filmů jako cenného pramene a nástroje nacistické a komunistické ideologické manipulace (propagandy), analýza fungování filmové tvorby v rámci totalitního systému, její úkoly, možnosti a recepce.

Vývoj projektu: Vzhledem k ohlasům na výstupy projektu a k jeho zapojení do aktivit skupiny vzdělávání bylo vedením OZTR navrženo jeho prodloužení.

Plnění:

Monografie:

KOPAL, Petr (ed.): *Film a dějiny 2. Adolf Hitler a ti druzí – filmové obrazy zla*. Ústav pro studium totalitních režimů – Casablanca, Praha 2009

FEIGELSON, Kristian – KOPAL, Petr (eds.): *Film a dějiny 3. Politická kamera – film a stalinismus*. Ústav pro studium totalitních režimů – Casablanca, Praha 2012

Studie:

JAROŠ, Jan – KOPAL, Petr: Neobyčejná léta – obyčejná propaganda. Inscenovaný dokument ve službách komunistické ideologie. *Paměť a dějiny*, 2012, č. 2, s. 84–90

KOPAL, Petr: Atentát a Lidice. Hrané filmy o Protektorátu. *Paměť a dějiny*, 2012, č. 2, s. 128–130

KOPAL, Petr: Bibliografie autorů ÚSTR k dílu režiséra Otakara Vávry, 2011, <http://www.ustrcr.cz/cs/bibliografie-autoru-ustr-k-dilu-reziser-a-otakara-vavry>

KOPAL, Petr: Filmový projekt Velká Morava. Příklad komunistického nacionalismu. *Paměť a dějiny*, 2010, č. 3, s. 55–63

KOPAL, Petr: Však ty si vzpomeneš! Temno (1950) v historické paměti. *Paměť a dějiny*, 2012, č. 4, s. 35–42

PINKAS, Jaroslav: Hledání. Proměny vztahu Vojtěcha Jasného k minulosti. *Paměť a dějiny*, 2012, č. 1, s. 91–97

Sympozia:

Film a stalinismus (Praha, 6. 12. 2011)

Normalizace v televizní a filmové tvorbě (Praha, 3. 12. 2012)

Filmové přehlídky:

Film a dějiny 2008: 1968 – zmařené naděje (Praha, 10.–14. 6. 2008)

Biograf s agitkou: kolektivizace v obrazech (Praha, 5.–9. 12. 2011)

Podíl na seminářích pro veřejnost, přednášky a podíl na výstupech skupiny vzdělávání (DVD)

Webová prezentace:

<http://www.ustrcr.cz/cs/film-a-dejiny>, <http://www.ustrcr.cz/cs/film-dejiny-prednasky-pro-studenty-verejnost>, <http://www.ustrcr.cz/cs/film-dejiny-filmoteka>

Název projektu: *Opozice, odpor a politická moc v regionech (Brno 1948–1989)*

Garant: Rudolf Vévoda (2010–2012)

Doba realizace: 2010–2015

Cíl projektu: Na základě analýzy a komparace zmapování vývoje a definování proměny vztahu komunistické moci k představitelům opozice na příkladu Brna v letech 1948–1989 včetně reflexe významných celospolečenských událostí v regionu. Brno je z tohoto hlediska dostatečně reprezentativním příkladem vzhledem k tomu, že se stalo významným centrem opozice a odporu proti komunistické moci.

Vývoj projektu: Z důvodu neplnění stanovených úkolů a vykazování nulových výsledků byl projekt koncem roku 2012 ukončen. Garant byl opakovaně v souladu s pracovními normami napomínán. Vedení OZTR navrhne nového garanta projektu a editora kolektivní monografie *Člověk v soukolí Státní bezpečnosti*.

Plnění:

Podíl na seminářích pro veřejnost. Přípravné práce na kolektivní monografii Člověk v soukolí StB.

Název projektu: *Zánik agrární strany a pád československé demokracie*

Garant: Petr Anev

Doba realizace: 2012–2013

Cíl projektu: Cílem projektu je analyzovat okolnosti zániku agrární strany v roce 1938, a to v širších politických souvislostech. Zánik agrární strany je úzce spojen se zánikem čs. demokracie jak v době před druhou světovou válkou, tak v době jejího zákazu po roce 1945.

Vývoj projektu: Projekt vznikl v roce 2012. Jeho cílem je vydat knihu o osudech agrárníků za druhé světové válce a po ní.

Plnění:

Studie:

ANEV, Petr: Agrárníci ve třetí republice. Mocný pilíř předválečného Československa po květnu 1945. *Paměť a dějiny*, 2012, č. 1, s. 11–22

ANEV, Petr: Procesy s údajnými příslušovými Zelené internacionály. *Paměť a dějiny*, 2012, č. 4, s. 23–34

DUTA, Dan Mírcea: Pozemek za hlasy? Poválečná pozemková reforma, volby, kolektivizace a následný rozvoj zemědělství v Československu a v Rumunsku. *Paměť a dějiny*, 2012, č. 1, s. 3–10

Název projektu: *Interpretace materiálů represivních složek*

Garant: Jan Kalous, Pavel Žáček

Doba realizace: 2011–2014

Cíl projektu: V úzké spolupráci s Archivem bezpečnostních složek i dalšími odbornými pracovišti vytváření metodických pomůcek pro badatele, postihujících specifický charakter archiválií vzniklých činností bezpečnostních složek. V rámci pracovní skupiny historiků, archivářů a dalších odborníků se z různých rovin pohledu a při využití různých metodických přístupů připravují jednotlivé manuály.

Vývoj projektu: Projekt se v úzké spolupráci s Archivem bezpečnostních složek i dal-

šími odbornými pracovišti zaměřuje na vytvoření metodických pomůcek pro badatele postihující specifický charakter archiválií vzniklých činností bezpečnostních složek.

Plnění:

Probíhaly semináře pro veřejnost (zaměřené např. na tzv. lustrační zákony). Během workshopu o československo-rakouské hranici v době studené války, konaném ve spolupráci s Technickou univerzitou v Liberci v listopadu 2012, proběhl seminář se studenty o typologii materiálu represivních složek a z nich čerpajících interpretacích. Probíhaly přípravné práce na jednotlivých manuálech.

Studie:

KALOUS, Jan: Rizika materiálů Státní bezpečnosti. Několik bodů k práci s dokumenty v České republice. In: JÁŠEK, Peter (ed.): *Interpretácia dokumentov Štátnej bezpečnosti*. Ústav pamäti národa, Bratislava 2011, s. 55–61

ŽÁČEK, Pavel: Administrativa písemností kontrarozvědné povahy. Jednotný evidenční, statistický a archivní systém StB po roce 1970. In: *Sborník Archivu bezpečnostních složek*, č. 10, Praha 2012, s. 231–278

ŽÁČEK, Pavel: KGB a listopad 1989. Poslední dohoda o československo-sovětské spolupráci v kontrarozvědné oblasti. In: *Sborník Archivu bezpečnostních složek*. Archiv bezpečnostních složek, č. 7, Praha 2009, s. 123–196

ŽÁČEK, Pavel: „Socialismus, to je především evidence.“ In: *Sborník Archivu bezpečnostních složek*, č. 9, Praha 2011, s. 217–270

ŽÁČEK, Pavel: Z operativních porad náčelníka I. správy. Klíčové dokumenty Hlavní správy rozvědky SNB v roce 1989. In: *Sborník Archivu bezpečnostních složek*, č. 8, Praha 2010, s. 91–150

ŽÁČEK, Pavel: Za mír a socialismus až do trpkého konce. Dokumenty o spolupráci československé a sovětské rozvědky, 1985–1989. In: *Sborník Archivu bezpečnostních složek*, č. 6, Praha 2008, s. 323–366

ŽÁČEK, Pavel: Rezidentura Vídeň. Organizace československého zpravodajského pronikání do Rakouska. Příspěvek v bloku Prameny, metodologické možnosti: Jak pracovat se spisy zpravodajských služeb? na konferenci Činnost československých zpravodajských služeb v Rakousku v letech 1945–1989 (Raabs an der Thaya 9. 3. 2012)

Webová prezentace:

<http://www.ustrcr.cz/cs/denni-situacni-zpravy-1989>, <http://www.ustrcr.cz/cs/denni-situacni-zpravy-ii-sprava-1989>, <http://www.ustrcr.cz/cs/denni-situacni-zpravy-sprava-stb-praha-1989>, <http://www.ustrcr.cz/cs/personalni-spis-ludvika-zifcaka>, <http://www.ustrcr.cz/cs/kolegia-ministra-vnitra-cssr-1989>, <http://www.ustrcr.cz/cs/operativni-porady-ministra-vnitra-cssr-1989>, <http://www.ustrcr.cz/cs/rozkazy-ministra-vnitra-rok-1989>, <http://www.ustrcr.cz/cs/rozkazy-nacelnik-1spravy-1989>, <http://www.ustrcr.cz/cs/rozkazy-nacelnika-hlavni-spravy-vojenske-kontrarozvdky-1989>, <http://www.ustrcr.cz/cs/vychodni-blok>, <http://www.ustrcr.cz/cs/vedeni-ministerstva-vnitra>, <http://www.ustrcr.cz/cs/statni-bezpecnost>, <http://www.ustrcr.cz/cs/ks-snb-ceske-budejovice>, <http://www.ustrcr.cz/cs/rozkazy-ministra-vnitra-rok-1968>, <http://www.ustrcr.cz/cs/srpen-1968-zpravy>, <http://www.ustrcr.cz/cs/zpravy-o-okupaci>, <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/clanky/svazky-stb-54-57.pdf>, [211](http://www.ustrcr.cz/data/pdf/clan-</p></div><div data-bbox=)

ky/infotokstb.pdf, <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/clanky/ostra-zbran-stb.pdf>,
<http://www.ustrcr.cz/data/pdf/clanky/registrace-svazku.pdf>

III. Oddělení dokumentace

Vedoucí oddělení: Mgr. Vojtěch Ripka

Název projektu: *Dokumentace popravených z politických důvodů 1948–1989*

Garant: Petr Malloata

Doba realizace: 2008–2013

Cíl: Zpracování úplného přehledu osob popravených v Československu z politických důvodů, prezentace jejich osudů na webu a vydání encyklopedického díla složeného z jejich medailonů.

Vývoj projektu: Realizován základní výzkum zejména v Archivu bezpečnostních složek, Národním archivu a dalších archivech. Odborné výstupy průběžně zveřejňovány v *Paměť a dějiny*, *Securitas Imperii* a na webu. Výsledky studia využity při realizaci výstavních projektů. V roce 2011 Rada Ústava s ohledem na závažnost projektu rozhodla o jeho prodloužení.

Plnění:

Medailony popravených byly formálně dokončeny (dokončeno je 197 hesel) a zbývající jsou zadány. Projekt se zaměřil na editaci a přepracování všech textů.

Studie:

DOLEŽALOVÁ, Markéta: Tři sondy do osudu žen, které by neměly být zapomenuty. Čím si musely projít manželky popravených v 50. letech. *Paměť a dějiny*, 2010, č. 3, s. 5–13.

MALLOTA, Petr: „Agent“, který střílel. Život a smrt studenta Lubomíra Koukala. *Paměť a dějiny*, 2009, č. 2, s. 44.–63

MALLOTA, Petr: František Havlíček – oběť dvou totalit. *Paměť a dějiny*, 2008, č. 4, s. 24–40.

MALLOTA, Petr: Political Executions in Communist Czechoslovakia. *Behind the Iron Curtain*, 2009, s. 33–35.

MALLOTA, Petr: Tragická mise kurýrů Rudolfa Fuksy a Jiřího Hejny. *Paměť a dějiny*, 2010, č. 4, s. 93–112.

MALLOTA, Petr: Ve znamení pomsty. Příběh strojního topiče Josefa Prouzy. *Paměť a dějiny*, 2012, č. 3, s. 99–115.

MALLOTA, Petr: Voják druhého a třetího odboje Miloslav Jebavý. „Boj za svobodu národa proti násilné diktatuře jest bojem čestným a svoboda a demokracie přece vždy nakonec zvítězí.“ *Paměť a dějiny*, 2011, č. 4, s. 108–124.

Kapitoly sborníků:

DOLEŽALOVÁ, Markéta: Miloslav Franc v konfrontaci s prokurátorem Ervínem Munkem. Odhalování mechanismů politické manipulace justice v 50. letech minulého století. In: SVOBODA, Libor (ed.): *Solitér. Pocta historikovi Václavu Veberovi*. ÚSTR 2012, s. 75–101

MALLOTA, Petr. Protikomunistická odbojová organizace Praha – Žatec. Kon-

strukce, provokace či skutečnost? In SVOBODA, Libor (ed.): *Solitér. Pocta historikovi Václavu Veberovi*. ÚSTR 2012, s. 75–101

Recenze:

DOLEŽALOVÁ, Markéta – ROUBÍKOVÁ-ŠVEHLOVÁ, Jana: *Dcery nepřátel státu*. Psychologický obraz Nakladatelství Columbus, Praha 2011, 327 s.

DOLEŽALOVÁ, Markéta – VITVAROVÁ, Zuzana (ed.): *Osudová kaňka. Příběhy dcer politických vězňů Československa*. Nakladatelství Stehlík, Volary 2011, 492 s.

MALLOTA, Petr – VLČEK, Vojtěch: *Totalitám navzdory*. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2011, 516 s.

Výstavy:

Popravení z politických důvodů – Mene Tekel (2009: Praha)

Žatec ve třetím odboji – odbojová skupina Praha Žatec (2010: Regionální muzeum K. A. Polánka v Žatci)

Králové Šumavy (2012: Prachatice)

Podíl na seminářích pro veřejnost a na konferencích.

Webová prezentace: Medailony popravených jsou dokončovány a prezentovány na webové prezentaci projektu: <http://www.ustrcr.cz/cs/dokumentace-popravenych-politicke-duvody-48-89>

Název projektu: *Dokumentace usmrcení osob na státní hranici 1948–1989*

Garant: Miroslav Lehký (2008–2009), Lubomír Morbacher (2010–2011), Martin Valenta (2012), Tereza Mašková (2012)

Doba realizace: 2008–2013

Cíl: Zmapování všech případů násilného úmrtí na hranicích v letech 1948–1989 (místo, čas, příčiny úmrtí, pachatelé).

Vývoj projektu: Realizován základní výzkum zejména v Archivu bezpečnostních složek, Národním archivu a dalších archivech. Odborné výstupy průběžně zveřejňovány na webu. Vytvořena základní organizační struktura Pohraniční stráže pro aktualizovanou webovou prezentaci. Projekt byl prezentován na mezinárodní konferenci v Mikulově. Navázána spolupráce s Úřadem dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, která pokračuje do dnešních dnů (konzultační činnost, poskytování materiálů). Projekt neprobíhal uspokojivě podle interního plánu, proto bylo přikročeno k individuálnímu úkolovému plánování jednotlivých výstupů garanta projektu. Následně pracovní právně řešen s vedoucím projektu. Od února 2012 byla společně s navrátilivší se koordinátorkou stanovena nová metoda práce – typologický výběr, statistické údaje o popravených, tvorba databáze závěrečného výstupu.

Plnění:

webová prezentace:

(<http://www.ustrcr.cz/cs/dokumentace-usmrcenych-statni-hranice> – stav k 11. 2. 2013) – 77 dokončených portrétů (na webu zveřejněno 59 portrétů)

Studie:

MORBACHER, Lubomír – MAŠKOVÁ, Tereza: Projekt Oběti československé železné opony 1948–1989. *Paměť a dějiny*, 2011, č. 3, s. 115–120
podíl na seminářích a konferencích, vytváření databáze

Název projektu: *Dokumentace usmrcení osob ve vězeňských zařízeních 1948–1989***Garant:** Vojtěch Ripka**Doba realizace:** 2009–2011**Cíl projektu:** Zmapovat okolnosti úmrtí politických vězňů ve vězeňských zařízeních (místo, čas, příčiny úmrtí, pachatelé, identifikace uložení ostatků obětí).**Vývoj projektu:** Realizován základní výzkum, zejména v Archivu bezpečnostních složek, Národním archivu a dalších archívech. Odborné výstupy průběžně zveřejňovány v *Paměť a dějiny*, *Securitas Imperii* a na webu.**Plnění:**

Byla vytvořena základní řešerše a nástin dalšího postupu. Podmínky jeho realizace stanovené v řešerši, tj. spolupráce se zainteresovanými institucemi a personální zajištění, byly vyhodnoceny společně s experty Vojenského historického ústavu jako nesplnitelné. Proto bylo na žádost garanta od realizace projektu upuštěno.

Název projektu: *Kolektivizace zemědělství, perzekuce sedláků a jejich rodin***Garant:** Petr Slinták**Doba realizace:** 2008–2012**Cíl projektu:** Dokumentovat některé aspekty ničení českého venkova a likvidace selského stavu.**Vývoj projektu:** Projekt spolupracoval na přípravě vzdělávacího DVD. Vzhledem k nedostatečnému výkonu a zanedbání projektu byl vedoucím, po dohodě s ním, snížen pracovní úvazek na 2/3. Projekt realizoval ve spolupráci se skupinou vzdělávací online učebnici. Vzhledem k nedodržení plánu – neodevzdané publikaci ke konci roku 2012, byl nad vedoucím projektu veden individuální dohled vedoucím oddělení i ředitelem odboru. Projekt byl podmíněčně, na základě podrobného plánu dalších výstupů a aktivit, prodloužen.**Plnění:***Studie:*

PINKAS, Petr: Otevřený problém. Dějiny kolektivizace ve výuce dějepisu. *Paměť a dějiny*, 2012, č. 1, s. 117–120

RUML, Václav: Kulacká matematika. Kolektivizace zemědělství v dobových karikaturách. *Paměť a dějiny*, 2012, č. 1, s. 55–60

SLINTÁK, Petr: Hauří a perestrojka. Slušovické JZD jako inspirace přestavbového filmu. *Paměť a dějiny*, 2012, č. 1, s. 42–54

URBAN, Jiří: Rolnická manifestace: motivace, manipulace, existenční důsledky. In: *Securitas Imperii*, 2009, č. 1 (15), s. 98–136

URBAN, Jiří: Vyhnance a jejich role v počátcích kolektivizace. *Paměť a dějiny*, 2012, č. 1, s. 23–41

Monografie a kapitoly v monografiích

RUML, Václav: Kronika kolektivizace malé vesnice. Zápisky mladočovského rolníka Jana Boštíka o životě v letech 1945–1959 (edice dokumentů) – odevzdáno v roce 2012, probíhá 3. kolo recenzního řízení

SLINTÁK, Petr: Na smuteční slavnosti všech dobrých rodáků. In: *Kolektivizace venkova v Československu a středoevropské souvislosti*. Česká zemědělská univerzita v Pra-

ze – Dokořán, Praha 2010, s. 271–280

SLINTÁK, Petr: *Obraz kolektivizace venkova v čs. hraném filmu 1945–1970*. In: *Kolektivizace venkova v Československu a středoevropské souvislosti*. Česká zemědělská univerzita v Praze – Dokořán, Praha 2010, s. 257–270

SLINTÁK, Petr – ROTTOVÁ, Hana: *Obraz venkova v českém filmu 1945–1969*, odevzdáno, probíhají redakční práce.

DVD: Kolektivizace (podíl na vzdělávacím DVD)

Konference: Kolektivizace v Československu (2012, Muzeum Jindřichohradecka)

Podíl na seminářích pro veřejnost, na konferencích a přednáškách.

Natáčení rozhovorů s pamětníky.

Webová prezentace včetně dokumentačního materiálu (<http://www.ustrcr.cz/cs/kolektivizace-venkova-v-ceskoslovensku> – stav k 11. 2. 2013); online výukový text (<http://www.ustrcr.cz/cs/citanka-kolektivizace>)

Název projektu: *Elektronická mapa bezpráví*

Garant: Vojtěch Řipka

Doba realizace: 2009–2012

Cíl projektu: Připravit webovou prezentaci (mapu) s věcnými, časovými, personálními a místními údaji o perzekucích obětí s následkem smrti.

Vývoj projektu:

V rámci projektu byly zpracovány dvě pilotní elektronické mapy (oběti 1968 a zemřelí na hranicích). Byla zpracována studie proveditelnosti a vytvořena preverze mapy v systému Google maps

(<https://maps.google.cz/maps/ms?ie=UTF8&hl=cs&t=p&msa=0&msid=209122063961101361866.00047ec61f96078850204&source=embed&brcurrent=5,0,0&ll=49.4467,14.447021&spn=2.857235,7.250977&cz=7>). Byly řešeny právní aspekty projektu, tedy spolupráce se soukromým subjektem Google, i.n.c a Židovským muzeem Praha. Značná rizika spolupráce a vysoká technická náročnost přípravy podkladové databáze zapříčinily transformaci projektu. Garant spolupracoval na vývoji mapových aplikací v rámci společného projektu ÚSTR, Post Bellum a ČRo *Paměť národa* (<http://aplikace.pametnaroda.cz/>) a dále zpracoval projekt rozvoje podkladových databází pod názvem *Brána do totalitní minulosti*. V roce 2011–2012 pokračuje příprava podkladů, od roku 2013 rovněž s Českým sociálně-vědním datovým archivem.

Název projektu: *Historie českého undergroundu*

Garant: František Stárek

Doba realizace: 2009–2011

Cíl projektu: Základní archivní výzkum a sběr svědeckých výpovědí, vydání Hnědé knihy undergroundu.

Vývoj projektu:

Projekt se zaměřil na přednáškovou činnost, rozhovory s pamětníky a ediční přípravu publikací *Baráky – souostroví svobody* a *Hnědá kniha undergroundu*. Prezentace odborných výstupů veřejnosti formou seminářů a přednášek.

Plnění:*Studie:*

BLAŽEK, Petr: Vyhoštění krále majálesu. Allen Ginsberg a Státní bezpečnost. *Paměť a dějiny*, 2011, č. 2, s. 28–43

DVOŘÁK, Jan: První cela je nezapomenutelná. S Františkem Stárkem o zatýkání, prvních a následujících celách, Botticelliho Venuši, pudingových mejdanech, Voknu a relativní velikosti Václaváku. *Paměť a dějiny*, 2011, č. 2, s. 44–56

KUDRNA, Ladislav: Nepřízpůsobiví. Studenti, máničky a další pohledem československých mocenských orgánů. *Paměť a dějiny*, 2011, č. 2, s. 3–16

MECLOVÁ, Anna: Bytové semináře pod dohledem Státní bezpečnosti. Sledování skupiny filozofů v období normalizace. *Paměť a dějiny*, 2009, č. 2, s. 87–100

STÁREK, František (Čuñas): Čau Magore, můj soudruhu. *Paměť a dějiny*, 2011, č. 4, s. 125

STÁREK, František (Čuñas): Na počátku bylo slovo ... byli Hells Devils. *Paměť a dějiny*, 2011, č. 2, s. 115–120

Monografie

DENČEVOVÁ, Ivana – STÁREK, František (Čuñas) – Stehlík, Michal: *Tváře undergroundu*. Radioservis, Praha 2012

STÁREK, František (Čuñas) – KOSTUR, Jiří: *Baráky: souostroví svobody*. Pulchra, Praha 2010

Edice dokumentů:

STÁREK, František – NAVRÁTIL, Pavel – MACHOVEC, Martin: „*Hnědá kniha*“ o procesech s českým undergroundem. ÚSTR, Praha 2012

119 přednášek a seminářů, 25 rozhovorů, námět filmu (Rok bez Magora), 8 pořadů v Českém rozhlasu

Spolupráce na výukovém DVD Společnost za normalizace (vyjde v roce 2013)

Název projektu: *Underground v regionech*

Garant: František Stárek

Doba realizace: 2012–2014

Cíl projektu: Navázat na předchozí projekt, natáčení rozhovorů, přípravu dokumentární série ČT a finalizace právních náležitostí pro vydání *Hnědé knihy undergroundu*.

Název projektu: *Represivní prvky v opatřeních sociální politiky*

Garant: Mgr. Vojtěch Ripka

Doba realizace: 2010–2012

Cíl projektu: Zmapování především normalizační legitimační praxe sociální politiky, jejích přesahů do bezpečnostní problematiky.

Vývoj projektu: Byl sestaven metodologický rámec projektu a publikovány první výsledky.

Plnění:*Studie a kapitoly v monografiích:*

RIPKA, Vojtěch: Životní jistoty jako nabídka normalizace. In: KALOUS, Jan – KOCIAN, Jiří (eds.): *Český a slovenský komunismus (1921–2011)*. Ústav pro studium

totalitních režimů – Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Praha 2012.

RIPKA, V. – MAREŠ, M.: Czech Welfare system. In: SCHUBERT, K. – HEGELICH, S.(eds.): Handbook of European Welfare Systems, Routledge, 2009

RIPKA, Vojtěch: Jakub Rákosník: Sovětizace sociálního státu: lidová demokracie a sociální práva v Československu 1945–1960. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review* 47, čís. 1 (2011), s. 180–184.

Konference a sborníky:

RIPKA, Vojtěch: Legitimation by welfare in ‘real existing socialism’. Graduate Research Student Conference: University of Department of Social Policy & Intervention, Oxford 2011; http://www.spi.ox.ac.uk/fileadmin/documents/pdf/2011_GRS_abstracts.pdf

RIPKA, Vojtěch: Repression and Legitimacy in Late Communist Czechoslovakia. In: MUSTEATA, Sergiu, a CASU, Igor ades.: *Fara termen de prescriptie: Aspecte ale investigarii crimelor comunismului in Europa*, Cartier, Chisinau 2011.

RIPKA, Vojtěch: ‘A tortuous way towards communism’. *Crisis: Interruptions, Reactions and Continuities in Central and Eastern Europe*, University College London, 2011

RIPKA, Vojtěch: Repression and Legitimacy in Late Communist Czechoslovakia“ *CONFERINȚĂ INTERNAȚIONALĂ, DEMOCRAȚIE DUPĂ TOTALITARISM: LECȚII ÎNVĂȚATE DUPĂ 20 DE ANI*, Chișinău, 23–26 mai, 2010

RIPKA, Vojtěch: The Social Policy of the Normalized Czechoslovakia: Sources and Methods. *The First Central European Conference of Doctoral Students of Politics, European Studies and International Relations*, 2009

RIPKA, Vojtěch: Experience gained by Czech Republic in the era of totalitarianism. *Międzynarodowy Kongres Kultury z okazji 440. rocznicy zawarcia Unii Lubelskiej oraz 20-lecia obalenia komunizmu*, 2009

Kolekce dokumentů z fondů OSA RFE online: <http://www.parallelarchive.org/myworkspace/mycollections?signinok=true>

Podíl na seminářích pro veřejnost a na přednáškách (pro zahraniční studenty).

IV. Skupina vzdělávání (projekty v letech 2008–2012)

Vedoucí: Mgr. Jaroslav Pinkas

Rok 2008

Na počátku roku 2008 nebyly vzdělávací projekty konkrétně specifikovány (plán práce byl upřesněn teprve v průběhu roku 2008). Proto také nebyla určena konkrétní zodpovědnost za plnění jednotlivých úkolů a výstupy byly strukturovány podle typů činností. Vzdělávací aktivity určené školám probíhaly v rámci oddělení dokumentace. Skupina vzdělávání vznikla formálně 18. 12. 2008, do této doby pracovníci zabývající se vzděláváním participovali i na jiných projektech (především Film a dějiny).

Úkoly definované v plánu činnosti Ústavu a realizované pracovníky zabývajícími se vzděláváním v rámci oddělení dokumentace

Letní škola pro učitele dějepisu (srpen 2008)

První letní škola pro učitele základních a středních škol se uskutečnila ve dnech 26. a 27. srpna 2008. Zúčastnilo se jí 23 pedagogů. Vlastní přednáškovou činnost zajišťovali J. Pinkas a K. Činátl, kteří se střídali v moderování jednotlivých bloků. Úvod školy byl věnován diskusi o smyslu výuky moderních dějin, následoval blok Film a dějiny, kde byla prezentována jednak teoretická východiska a výhody této metody ve světle normativních dokumentů, jednak praktické náměty a způsoby použití filmového materiálu (seriál, reklama, film, dokument, pohádka). Celý tento blok byl zakončen projekcí Štvanice (30 případů majora Zemana) a následnou diskusí nad pozitivy a negativy tohoto materiálu ve školní výuce. Závěr dne pak patřil Anně Pavlíkové z ABS, která si pro učitele připravila prezentaci o struktuře fondů, které ABS spravuje, a některé zajímavé dokumenty učitelům zpřístupnila. Druhý den byl věnován problematice motivace studentů a žáků ve výuce a diskusím nad strukturou cílů (afektivní nebo kognitivní cíle?). Dalším blokem byl způsob využití ideologických textů ve výuce a diskuse nad různými žánry, které lze použít k analýze. Závěrem byly prezentovány vhodné modelové příklady již realizovaných projektů a seminářů. Po obědě následovala exkurze do Příbrami a účast na vernisáži ...Aby se to už neopakovalo.

Semináře pro učitele dějepisu (Praha, září – prosinec 2008)

Na podzim roku 2008 byl zahájen pravidelný cyklus seminářů pro učitele dějepisu. Byly realizovány dva semináře (28. 11. 2008: Jak učit o komunismu?, 12. 12. 2008: Obrazy komunismu). Celkem se těchto seminářů zúčastnilo 48 pedagogů. Mimo seminářů pro učitele se pracovníci zabývající se vzděláváním učitelů zúčastnili 9 přednášek na základních, středních a vysokých školách (FF UK Praha, PedF UK Praha, FF UJEP Praha, TUL Liberec, ZŠ Zárubova, Praha, Gymnázium Písnická, Praha, Klasické gymnázium Modřany, Praha, Gymnázium Jana Keplera, Praha, Gymnázium Dr. A. Hrdličky, Humpolec).

Učebnice a příručky pro školy

V roce 2008 vzniklo první výukové DVD 1968: Zmařené naděje vydané v počtu 2000 kusů. DVD obsahuje 60 klipů organizovaných do šesti kapitol doprovázených metodickými komentáři. Za realizaci byl zodpovědný Jaroslav Pinkas, při přípravě spolupracoval též Kamil Činátl a Vojtěch Ripka. Dohled nad projektem měli tehdejší vedoucí oddělení dokumentace Prokop Tomek a poté Vojtěch Ripka. Dohled se realizoval formou konzultací. Na webových stránkách Ústavu byla zřízena sekce vzdělávání, ve které byly zveřejňovány dílčí metodické podněty ve formě metodických listů pro učitele (www.ustrcr.cz/cs/vzdelavani). Na přípravě metodických listů pracovali Jaroslav Pinkas, Kamil Činátl a Václav Ruml.

Antologie ideologických textů

Vznikly první kapitoly této webové učebnice *Antologie ideologických textů*, které byly zveřejněny na webových stránkách Ústavu v sekci vzdělávání (<http://www.ustrcr.cz/cs/antologie-ideologickyh-textu>). Autorem projektu byl Kamil Činátl. Tento projekt se rozvíjel až do roku 2012, kdy byl ukončen.

Výstupy pracovníků oddělení dokumentace zabývající se vzděláváním nad rámec plánu činnosti

Spolupráce se vzdělávacími institucemi

V průběhu roku 2008 došlo k navázání celé řady kontaktů s vysokými školami (UJEP, UK) a také s MŠMT. Pracovníci oddělení dokumentace zabývající se vzděláváním se aktivně zúčastnili několika odborných seminářů a konferencí.

21. 11. 2008: FF UJEP, Ústí nad Labem: *Stupínek, jeviště a plátno. Školní dějepis a umělecké obrazy minulosti ve filmu a na divadle* – aktivní účast.

24. 11. 2008: MŠMT, Telč: *Historie a škola VII – Člověk, společnost, dějiny. Seminář k internacionalizaci školní výuky dějepisu v kontextu RVP ZV, RVP G a RVP SŠ*.

Pracovníci skupiny vzdělávání se pokoušeli o širší popularizaci metodických východisek a postupů v rámci médií, publikovali popularizační články v tisku (Kamil Činátl: Jak a proč dnes učit ve školách dějiny? *MF Dnes*, 24. 10. 2008) a spolupracovali s časopisy zaměřenými na školní publikum (Kamil Činátl: Major Zeman a Strážci – komiks a ideologie, *Host do škol*, 3/2008). Pracovníci zabývající se vzděláváním také uspořádali řadu přednášek pro žáky pražských a základních škol v rámci festivalu *1968 – zmařené naděje* uspořádaného v červnu 2008. Přednášek a s nimi spojených projekcí se zúčastnilo více než 300 žáků.

Rok 2009

Projekty skupiny vzdělávání realizované na základě plánu činnosti Ústavu pro rok 2009 Skupina vzdělávání se v roce 2009 podílela na vzdělávacích projektech označených v plánu práce jako 1 – Vzdělávací projekty zaměřené na odbornou školní veřejnost a 3 – Školní vzdělávací projekty.

Mezi projekty realizované skupinou vzdělávání v bodě 1 patřily:

Název projektu: 1.1 Školní edice DVD „Konec normalizace a rok 1989“

Garant: Jaroslav Pinkas

Doba realizace: 2009

DVD bylo vydáno až v roce 2010 pod názvem *Listopad a cesta k němu*. Důvodem ke zpoždění bylo náročné jednání s Českou televizí o poskytnutí materiálů. DVD obsahuje 97 videoklipů z 18 různých zdrojů (dobová televizní a dobová nezávislá publicistika, hrané a dokumentární filmy) organizovaných do sedmi obsáhlých kapitol. Na DVD kromě garanta projektu spolupracovali Kamil Činátl, Vojtěch Rípka, Václav Ruml, Petr Kopal a Lukáš Lebduška. Bylo vydáno v počtu 2000 kusů. DVD prošlo řádným oponentským řízením, recenzovali ho 4 nezávislí historici. Pozdější negativní recenze DVD v odborném tisku vedla k přijetí opatření, která další kritiku oslabila (<http://www.ustrcr.cz/cs/1989-listopad-a-cesta-k-nemu-vyukove-dvd>). Reakce na DVD stran učitelské veřejnosti byly pozitivní.

Název projektu: 1.2 Letní seminář pro učitele**Garant:** Václav Ruml**Doba realizace:** 2008–2012

Letní škola pro učitele základních a středních škol se konala 26. a 27. srpna 2009 a byla věnována tématu Transformace v soudobých českých dějinách. Pracovníci skupiny se pokusili představit koncept výuky překračující rámec chronologie a propojení traumatických témat soudobých českých dějin (1938, 1948, 1968, 1989). Letní školy se zúčastnilo 48 pedagogů ze základních a středních škol.

Název projektu: 1.3 Kurzy pro učitele a žáky: metodika a vybrané problémy moderních dějin**Garant:** Václav Ruml**Doba realizace:** 2008–2012

V roce 2009 proběhlo 10 seminářů pro učitele v budově Ústavu a dalších 5 seminářů ve spolupráci s Národním institutem pro další vzdělávání ve školících střediscích této instituce v krajských městech. Všechny semináře byly pro účastníky zdarma. Celkem se seminářů zúčastnilo přes 250 učitelů. Jeden ze seminářů (Dějepis a občanská výchova) byl uspořádán ve spolupráci s MŠMT.

Pražské semináře:

- 20. 02. 2009 Jak učit o komunismu
- 27. 03. 2009 Protektorát Čechy a Morava
- 24. 04. 2009 Kolektivizace venkova
- 29. 05. 2009 Pražské jaro a počátky normalizace
- 19. 06. 2009 Rok 1989 ve střední Evropě
- 18. 09. 2009 Jak učit o komunismu?
- 09. 10. 2009 Rok 1989 v středoevropských souvislostech
- 30. 10. 2009 Protektorát
- 20. 11. 2009 Dějepis a občanská výchova
- 11. 12. 2009 Kolektivizace

Mimopražské semináře:

- Jak učit o komunismu? Metodický seminář k výuce moderních dějin.
- 25. 9. 2009 NIDV Brno
- 16. 10. 2009 NIDV České Budějovice
- 6. 11. 2009 NIDV Ústí nad Labem
- 27. 11. 2009 NIDV Pardubice
- 4. 12. 2009 NIDV Plzeň

Název projektu: 1.4 Příprava metodických pomůcek pro školy**Garant:** Kamil Činátl**Doba realizace:** 2008–2012

Byla průběžně rozšiřována webová učebnice *Antologie ideologických textů* a fórum metodické podpory pro učitele na webových stránkách skupiny vzdělávání (<http://www.ustrcr.cz/cs/metodicka-podpora>). V roce 2009 také probíhala spolupráce s portálem *Moderní dějiny* (www.moderni-dejiny.cz), členové skupiny tam zveřejnili několik námětů. Pracovníci skupiny zveřejnili i odborné texty vztahující se k didaktice sou-

dobých dějin (PINKAS, Jaroslav: *Film a dějiny: Využití filmů v pedagogické praxi*, In: *Film a dějiny II: obrazy zla*, (ed. Petr Kopal), Praha 2009, s. 24–38, ČINÁTL, Kamil: *Televizní realita normalizace a její ideologický kód*, In: *Tamtéž*, s. 241–271.) ČINÁTL, Kamil: *Obraz Němce v Třiceti případech majora Zemana*, *Cinepur*, 65/2009. Projekty vážící se k bodu 3

Název projektu: 3.1. Malé a velké příběhy moderních dějin

Garant: Kamil Činátl

Doba realizace: 2008–2012

Cílem projektu Malé a velké příběhy moderních dějin bylo vzbudit u studentů zájem o soudobé dějiny formou orální historie, reflektující individuální paměť vlastních příbuzných, především rodičů a prarodičů. Ústav nabízel zájemcům možnost absolvování základního školení, během kterého se seznámí se strukturou projektu, problematikou orální historie a s jejími základními metodami. Výstupy studentských prací byly průběžně zveřejňovány na internetu (<http://www.ustrcr.cz/cs/velke-a-male-pribehy-modernich-dejin>). Hlavním vstupem Ústavu bylo metodické vedení učitelů. Pilotní ročník 2009 byl realizován se čtyřmi pražskými školami, zapojilo se do něj přes 50 středoškolských studentů.

Název projektu: 3.2. Školní filmové projekce „1989: pád komunistických režimů ve střední Evropě“

Garant: Jaroslav Pinkas

Doba realizace: 2009

V rámci tohoto projektu probíhaly komentované projekce materiálů shromážděných k DVD *Listopad a cesta k němu* a podle zájmů jednotlivých vyučujících i jiných materiálů a témat. Celkem proběhly tyto projekce na 5 školách a absolvovalo je přes 600 žáků.

18. 2. 2009 ZŠ Bludov

23. 1. 2009 Gymnázium J. Vrchlického Klatovy

18. 11. 2009 Gymnázium České Budějovice

3. 4. 2009 Gymnázium a SOU a SOŠ Uherské Hradiště

6. 11. 2009 Gymnázium Ostrov

4. 5. 2009 ZŠ Zárubova, Praha

Projekty realizované skupinou vzdělávání nad rámec plánu činnosti Ústavu pro rok 2009 *Spolupráce se vzdělávacími institucemi*

V roce 2009 pokračovala práce skupiny v poradním sboru pro výuku dějepisu v rámci MŠMT. 7. 12. 2009 jednal poradní sbor pro výuku dějepisu o aktuálních problémech výuky soudobých dějin. V roce 2009 jednala pracovní skupina o *Doporučení k výuce dějin 20. století*. Pracovníci skupiny se podíleli na formulování tohoto dokumentu, který MŠMT zveřejnilo v říjnu 2009. Pracovníci skupiny popularizovali metodické přístupy k výuce dějepisu v médiích (Kamil Činátl: *Když vzpomínky znamenají zapomnění*, *Hospodářské noviny*, 10. 11. 2009).

Pracovníci skupiny se zúčastnili řady konferencí a seminářů se vzdělávací problematikou:

- 13. 5. 2009 vystoupení na konferenci *Etická výchova* (MŠMT, Praha)
- 15. 6. 2009 vystoupení na mezinárodní konferenci *Média a škola* (ÚSTR, Praha)
- 25. 7. 2009 vystoupení na *LFŠ Uherské Hradiště* (využití filmů při výuce soudobých dějin)
- 22. 10. 2009 vystoupení na konferenci *Historická reflexe minulosti* (CEVRO, Praha)
- 23. 10. 2009 přednáška na TU Liberec (Ideologické obrazy každodennosti)

Rok 2010

Projekty skupiny vzdělávání realizované na základě plánu činnosti Ústavu pro rok 2010

V roce 2010 převzal plnou zodpovědnost za produkční stránku vzdělávání odbor ediční, což vedlo ke zkvalitnění organizace seminářů, letní školy i všech ostatních produkčních aktivit. Také v tomto roce byly projekty realizované skupinou vzdělávání označeny 1–Vzdělávací projekty zaměřené na odbornou školní veřejnost a 2–Školní vzdělávací projekty.

Projekty realizované v bodě 1

Název projektu: *Školní edice DVD Kolektivizace v Československu*

Garant: Jaroslav Pinkas

Spolupracovníci: Kamil Činátl, Václav Ruml, Petr Slinták

Doba realizace: 2010

Na projektu pracovali kromě členů skupiny vzdělávání i kolegové z oddělení dokumentace. Hlavní partnerskou organizací byl slovenský Ústav paměti národa, významně participovaly i další organizace – Národní filmový archiv, Slovenský filmový ústav, Národní zemědělské muzeum, Česká televize a řada dalších. Vzhledem k náročnému jednání s řadou spolupracujících institucí se nepodařilo dodržet původní termín a DVD bylo vydáno pod názvem *Obrazy (z) kolektivizace* až v roce 2011. Celkem obsahuje DVD 150 klipů z 32 audiovizuálních zdrojů různé provenience (dobové a současné dokumenty, dobové a současné hrané filmy) a množství ikonografie (plakáty, obrazy, fotografie). Součástí DVD je 32 výukových námětů pokrývajících tematicky transformaci české společnosti v padesátých letech s důrazem na dějiny venkova. DVD prošlo rozsáhlým oponentským řízením a bylo recenzováno sedmi historiky. Bylo vydáno v počtu 4000 kusů a distribuováno i jako příloha časopisu *Paměť a dějiny* 1/2012, které bylo tematicky věnováno kolektivizaci.

Název projektu: *Letní seminář pro učitele*

Garant: Václav Ruml

Spolupracovníci: Kamil Činátl, Jaroslav Pinkas, Lukáš Lebduška

Doba realizace: 2008–2012

Ve dnech 26. a 27. srpna 2010 byla ve spolupráci (organizační o obsahové) s o. s. Pant realizována letní škola moderních dějin na téma *Metodické inovace ve výuce normalizace*, které se účastnilo 48 učitelů. Škola byla realizována v Ostravě.

Název projektu: *Kurz pro pedagogy: metodika a vybrané problémy moderních dějin*

Garant: Jaroslav Pinkas

Spolupracovníci: Kamil Činátl, Václav Ruml, Lukáš Lebduška

Doba realizace: 2008–2012

V roce 2010 proběhlo na půdě Ústavu osm kurzů pro učitele, kterých se celkem zúčastnilo přes 200 zájemců. Kurzy byly zaměřeny na široké spektrum problémů soudobých dějin (Protektorát, kolektivizace, rok 1968 a počátky normalizace, pád komunismu či kolektivizace). Pražských seminářů se v tomto roce zúčastnilo přes 180 pedagogů.

- 15. 01. 2010 1968 a počátky normalizace
- 05. 02. 2010 Jak učit o komunismu?
- 26. 02. 2010 Migrace a emigrace
- 19. 03. 2010 Nacismus a komunismus: teorie a praxe totalitních režimů
- 09. 04. 2010 Mýty moderních dějin
- 30. 04. 2010 Kolektivizace
- 21. 05. 2010 Nástup komunismu ve středoevropské perspektivě
- 11. 06. 2010 Sociální inovace za časů komunismu

Ve spolupráci s Národním institutem dalšího vzdělávání uspořádala sekce vzdělávání semináře pro mimopražské učitele, propagující metodické inovace ve výuce soudobých dějin. V roce 2010 proběhlo devět seminářů nazvaných Jak učit o komunismu (Brno, Liberec, Hradec Králové, Jihlava, Karlovy Vary, Olomouc, Ostrava, Praha – střední Čechy a Zlín) a pět seminářů na téma Jak vzpomínáme. Československo 1938–1989 ve školním dějepise (Ostrava, České Budějovice, Ústí nad Labem, Plzeň a Pardubice). Všech mimopražských seminářů se zúčastnilo přes 200 učitelů.

Semináře Jak učit o komunismu?

- 23. 4. 2010 Brno
- 16. 4. 2010 Liberec
- 22. 4. 2010 Hradec Králové
- 22. 3. 2010 Jihlava
- 25. 4. 2010 Karlovy Vary
- 3. 6. 2010 Olomouc
- 8. 10. 2010 Ostrava
- 14. 5. 2010 Praha – střední Čechy
- 7. 5. 2010 Zlín

Semináře Jak vzpomínáme. Československo 1938–1989 ve školním dějepise

- 8. 10. 2010 Ostrava
- 15. 10. 2010 České Budějovice
- 19. 11. 2010 Ústí nad Labem
- 10. 12. 2010 Plzeň
- 10. 12. 2010 Pardubice

Název projektu: *Příprava metodických pomůcek pro školy*

Garant: Kamil Činátl

Spolupracovníci: Václav Ruml, Jaroslav Pinkas, Lukáš Lebduška

Doba realizace: 2008–2012

V rámci tohoto projektu byla průběžně aktualizována webová učebnice *Antolo-*

gie ideologických textů. V rámci seminářů pro učitele bylo pro každého účastníka ve spolupráci s odborem digitalizace vyrobeno DVD se sadou materiálů vztahující se k prezentovanému tématu.

Byla publikována řada textů vztahující se k problematice výuky soudobých dějin v ústavních periodících i mimo ně: PINKAS, Jaroslav: Čí je historie? K problémům výuky soudobých dějin, *Dějiny a současnost* 2/2010, s. 20–23, PINKAS, Jaroslav: Rok 1989 ve školním dějepisu – problémy a možná řešení, In: *Historická reflexe minulosti aneb „ostalgie“ v Německu a v Česku*, Praha 2009, s. 37–41, PINKAS, Jaroslav: Poznání minulosti přispívá k jejímu pochopení. Vzdělávací aktivity ÚSTR, *Paměť a dějiny* 3/2010, s. 125–129

Školní vzdělávací projekty

V rámci této kategorie realizovala skupina vzdělávání následující projekty

Název projektu: 2.1. Malé a velké příběhy moderních dějin

Garant: Kamil Činátl

Spolupracovníci: Jaroslav Pinkas, Václav Ruml, Vojtěch Ripka, Lukáš Lebduška

Doba realizace: 2008–2012

V roce 2010 se uskutečnil již druhý ročník tohoto projektu věnovaný roku 1989 a přechodu od diktatury k demokracii. Jeho výstupy se prezentují na webu a mohou sloužit též jako vzdělávací materiál, což didaktickou hodnotu projektu zvyšuje. Počet zájemců ze strany škol stále stoupá. Projektu se v roce 2010 zúčastnilo 76 žáků z 12 škol. Výstupy byly zveřejněny na webu Ústavu (<http://www.ustrcr.cz/cs/velke-a-male-pribehy-modernich-dejin-rok-1989>).

Název projektu: 2.2. Školní filmové projekce 1989: pád komunistických režimů ve střední Evropě

Garant: Jaroslav Pinkas

Spolupracovník: Kamil Činátl

Doba realizace: 2010

V rámci tohoto projektu došlo k diverzifikaci témat, vedle tématu pádu komunistického režimu se ve větší míře uplatnilo téma kolektivizační, především vzhledem k aktuálnímu zpracování této problematiky v projektu DVD *Kolektivizace* (viz A.1.1).

12. 2. 2010 Gymnázium Chomutov

22. 2. 2010 ZŠ Bludov

6. 4. 2010 Gymnázium Ostrava

24. 6. 2010 Gymnázium Ostrov

31. 5. 2010 Gymnázium Mělník

7. 6. 2010 ZŠ Postoloprty

Projekty skupiny vzdělávání realizované nad rámec plánu činnosti Ústavu

Spolupráce se vzdělávacími institucemi

V roce 2010 vystoupili členové skupiny na výroční konferenci asociace učitelů dějepisu (ASUD, 11. 3. 2010) a předali jim 100 kusů DVD *Listopad a cesta k němu*. Členové

skupiny přednášeli na vysokých školách (14. 4. 2010 a 3. 12. 2010 – vystoupení na ÚČD FF UK, 22. 4. 2010 – účast na kolokviu *Film jako historický pramen* FF univerzita Hradec Králové). Pro asociaci pro mezinárodní otázky jsme zajišťovali přednášky pro běloruské učitele (14. 6. 2010 v Ústavu). Členové skupiny aktivně vystupovali i na konferenci *I mlčení je lež* k problematice výuky dějin 20. století (10. 12. 2010 PANT, Ostrava). K muzeologickým konceptům vzdělávání se pracovníci vyjádřili na seminářích *Jak vystavovat dějiny?* a *Prezentace novodobých českých a slovenských dějin* v (Národním) muzeu, pořádaných ÚSD AVČR (7. 4. 2010) a NM v Praze (19. 5. 2010). Pracovníci skupiny se účastnili řady odborných setkání zaměřených na problematiku didaktiky dějepisu. Vystoupili s příspěvky na konferenci *Žena jako subjekt a objekt dějepisného vyučování*, pořádané ÚJEP v Ústí nad Labem 18. a 19. 11. 2010.

Důležitá byla pro skupinu spolupráce s MŠMT. I v roce 2010 se členové skupiny účastnili pracovních jednání poradního sboru pro výuku dějepisu. Tento rok se řešila především kvalita učebnic dějepisu, reflektovaly se zahraniční vzory. Tyto diskuse vyústily v realizaci semináře, který pořádalo MŠMT pod názvem *Učebnice v 21. století* (22. 10. 2010).

Pracovníci skupiny dále popularizovali metodické přístupy k výuce dějepisu v rámci tisku (ČINÁTL, Kamil: Uchováváme dějiny, či paměť? *A2*, 17/2010).

Rok 2011

A. Projekty realizované skupinou vzdělávání v rámci plánu činnosti Ústavu

Také v roce 2011 byly projekty skupiny vzdělávání zařazeny do části 1. (Vzdělávací projekty zaměřené na odbornou školní veřejnost) a 2. (školní vzdělávací projekty).

Projekty realizované v rámci části 1

Název projektu: *1.1 Školní edice DVD Kolektivizace v Československu*

Garant: Jaroslav Pinkas (oddělení dokumentace)

Typ projektu: vzdělávací

Doba realizace: 2011

Cíl projektu: Vydání zpožděného DVD.

Viz bod A.1.1 v roce 2010

Název projektu: *1.2 Letní škola moderních dějin pro učitele*

Garant: Kamil Činátl (skupina vzdělávání)

Typ projektu: vzdělávací

Doba realizace: 2008–2012

Letní škola navázala na úspěšné projekty pro učitele dějepisu z minulých let. Uskutečnila se v rámci tzv. přípravného týdne ve dnech 25. a 26. srpna pod názvem *Soudobé dějiny: co, proč a jak učit?* Zúčastnilo se jí 40 učitelů z celé ČR. Na projektu participovala řada externistů z řad vysokoškolských pedagogů a neziskových organizací.

Název projektu: *1.3 Kurzy pro učitele, žáky a studenty vysokých škol: metodika a vybrané problémy moderních dějin*

Garant: Kamil Činátl (skupina vzdělávání)

Typ projektu: vzdělávací

Doba realizace: 2008–2012

V rámci projektu proběhly v budově Ústavu tyto semináře pro učitele ZŠ a SŠ:

25. 03. 2011 Minulost nebo minulosti?

10. 06. 2011 Jak učit o normalizaci?

11. 11. 2011 Regionální a „malé“ dějiny ve výuce dějepisu

16. 12. 2011 Komunismus nebo komunismy?

Ve spolupráci s NIDV (Národní institut pro další vzdělávání, www.nidv.cz) byl v jeho krajských školicích střediscích uspořádán seminář Jak vzpomínáme? Československo 1938–1989 ve školním dějepise. Proběhl v těchto termínech:

07. 01. 2011 Pardubice

18. 02. 2011 České Budějovice

18. 2. 2011 Brno

11. 03. 2011 Hradec Králové

11. 3. 2011 Jihlava

29. 04. 2011 Liberec

29. 4. 2011 Karlovy Vary

13. 05. 2011 Zlín

V roce 2011 byl vyvinut nový formát setkávání s učiteli, když jsme ve spolupráci s vysokými školami zavedli společný seminář pro studenty učitelství a učitele. V rámci tohoto formátu proběhly semináře Jak učit soudobé dějiny?

30. 11. 2011 Katedra historie, Humanitně-přírodovědecká a pedagogická fakulta Technické univerzity Liberec

26. 10. 2011 Katedra Historie FF UJEP Ústí nad Labem

Název projektu: 1.4 Příprava metodických pomůcek pro školy

Garant: Kamil Činátl (skupina vzdělávání)

Typ projektu: vzdělávací

Doba realizace: 2008–2012

V průběhu roku 2011 byla zpřístupněna interaktivní webová antologie textů a fotografií ke kolektivizaci Československa s názvem Čítanka kolektivizace <http://www.ustrcr.cz/cs/citanka-kolektivizace>. Průběžně se rozšiřovala *Antologie ideologických textů*, především pro výuku na ZŠ (kapitoly věnované Ferdovi Mravencovi). Ve spolupráci s odborem digitalizace byla pro účastníky seminářů (pražských i mimopražských) připravována tematická DVD, na kterých byly materiály prezentované na semináři. Členové skupiny publikovali řadu textů o vzdělávání v ústavních periodících i mimo ně (PINKAS, Jaroslav: Hřiště pro školní dějepis. Nesouvislé úvahy učitele, A2 č. 1, 2011, s. 8–9, PINKAS, Jaroslav: Habermannův mlýn mele Čechy i Němce. Proměny odsunu v české kinematografii, *Cinepur*, 73, 2011, s. 23–26, PINKAS, Jaroslav: Proměny obrazů kolektivizace a jejich využití ve škole, *Cinepur*, 74, 2011, s. 83–87, PINKAS Jaroslav: Meziválečné období v německých učebnicích dějepisu, In: *Česko-slovenská historická ročenka 2011*, s. 173–179, PINKAS Jaroslav: Jak hrozná doba! Jak krásná léta. Ostalgie jako vzpomínání na normalizaci, *Cinepur*, 78, 2011, s. 67–69, ČINÁTL, Kamil:

Film a dějepis – učitelé na okraji útesu, *Cinepur*, 74/2011.

Název projektu: 1.5 *E-learning „Jak učit o komunismu?“*

Garant: Kamil Činátl (skupina vzdělávání)

Typ projektu: vzdělávací

Doba realizace: 2011–2012

Skupina vzdělávání vytvořila v roce 2011 pětítýdenní kurz Jak učit o komunismu? a jeho první cyklus realizovala v období od 4. listopadu do 12. prosince. Kurz (stejně jako prezenční semináře) je akreditován u MŠMT. Distanční způsob studia umožnil rozšíření kvalifikace desítkám pedagogů, pro něž by jinak další vzdělávání bylo z organizačních nebo finančních důvodů nedostupné. Bylo vytvořeno a shromážděno velké množství vzdělávacích materiálů, které si frekventanti kurzu mohou volně stahovat a využívat ve výuce. Nejdůležitějším aspektem e-learningu je však nebývalá možnost soustředěné a dlouhodobější spolupráce s učiteli, překonávající tak omezení prezenčních seminářů.

Projekty realizované v rámci části II. (Školní vzdělávací projekty)

Název projektu: 2.1 *Malé a velké příběhy moderních dějin*

Garant: Kamil Činátl (skupina vzdělávání)

Typ projektu: vzdělávací

Doba realizace: 2008–2012

Vzdělávací projekt Malé a velké příběhy moderních dějin (<http://www.ustrcr.cz/cs/velke-a-male-pribehy-modernich-dejin>) je zaměřen na využití rodinné paměti ve výuce dějepisu. Počet spolupracujících škol i výstupů z projektu se dále rozrostl. Na tematické okruhy (pražské jaro, rok 1989) navázal v roce 2011 projekt zaměřený na rodinnou paměť normalizace. Více než 100 výsledných prepisů rozhovorů s pamětníky je k dispozici na webové prezentaci projektu.

Projekty realizované v roce 2011 skupinou vzdělávání nad rámec plánu činnosti Ústavu

Také v roce 2011 členové skupiny aktivně spolupracovali se základními, středními i vysokými školami a s dalšími vzdělávacími institucemi a zúčastnili se celé řady vědeckých konferencí.

- 22. 2. 2011 vystoupení na konferenci o vzdělávání v rámci festivalu *Mene Tekel* (Praha)
- 25. 2. 2011 přednáška v ZŠ Bludov (dnešní obrazy normalizace)
- 26. 4. 2011 Gymnázium Nymburk (přednáška o kolektivizaci)
- 17. 6. 2011 Gymnázium Mělník (přednáška o kolektivizaci)
- 22. 8. 2011 vystoupení na konferenci *Politické systémy meziválečné střední Evropy* (TU Liberec)
- 14. 9. 2011 vystoupení na konferenci *Expertní setkání – využití pamětníků v pedagogické praxi* (o. s. Živá paměť, Praha)
- 6. 10. 2011 vystoupení na konferenci *Názorné vyučování a škola* (Pedagogické muzeum JAK, Praha)
- 19. 10. 2011 jednání poradního sboru pro výuku dějepisu při MŠMT (aktuální otázky, standardy výuky)

-
16. 11. 2011 přednáška na UTB Zlín (Idyla normalizace?)
23. 11. 2011 přednáška na FF UK (Jak učit moderní dějiny?)
8. 12. 2011 vystoupení na konferenci *Brána dějepisu otevřená* (FF UJEP, Praha)

Rok 2012

Významnou změnou pro činnost skupiny v roce 2012 byl zisk finančních prostředků z fondů ESF na základě výzvy 26 Operačního programu *Vzdělání pro konkurenceschopnost* administrovaného MŠMT, který umožnil realizovat projekt *Dějepis v 21. století*. Část výstupů skupiny tak byla realizována díky těmto prostředkům.

Projekty realizované v roce 2012 a zapsané v plánu činnosti Ústavu
Školní edice DVD Normalizace

Zodpovědnost: Jaroslav Pinkas

Termín realizace: 2012

DVD s pracovním názvem *Normalizace* je realizováno v rámci projektu *Dějepis v 21. století*. Projekt DVD nabral zpoždění, především kvůli právním a technickým problémům v České televizi (režim vypořádání autorských práv, dostupnost snímků, snahy ČT najít konsenzus mezi svými komerčními zájmy a deklarovanou veřejnoprávností atp.). Po finalizování obsahové části se řešily především technické otázky (grafický návrh, softwarové řešení). Předpokládané vydání DVD (6000 kusů) v únoru 2013 bylo dodrženo. DVD je koncipováno jako soubor krátkých audiovizuálních ukázek vybraných z různých zdrojů a opatřených metodickými komentáři. Součástí DVD je 94 klipů organizovaných podle dvou principů – tematicky (kapitoly Společnost, Politika, Kultura, Služby a zásobování, životní prostředí a životní styl) a metodicky (kapitoly ilustrujeme, klademe si otázky, srovnáváme, hodnotíme). Těchto 94 klipů je vybráno z 55 zdrojů různé provenience (dobové filmy a seriály, současné hrané filmy, dobové i současné dokumenty, instruktážní a propagandistické snímky, dobová televizní tvorba i soukromé archivy). Kromě jednotlivých ukázek je na DVD připraveno 11 vzorových námětů, které vytváří výukové kompozice připravené k použití do výuky. Tyto kompozice jsou tvořeny výukovými objekty různé provenience (klip, obraz, fotografie, karikatura, text) a nabízejí řadu možností vzájemné kombinace. V rámci skupiny proběhlo standardní opponentní řízení a DVD bylo recenzováno 5 dalšími nezávislými historiky.

Název projektu: *Velké a malé příběhy moderních dějin*

Zodpovědnost: Jaroslav Pinkas (fakticky projekt realizoval J. Najbert)

Termín realizace: 2008–2014

Projekt *Velké a malé příběhy moderních dějin* byl v roce 2012 realizován už po čtvrté, přičemž počínaje 1. lednem 2012 byl zahrnut do klíčových aktivit modulu projektové výuky v rámci vzdělávacího projektu *Dějepis v 21. století: multimediální aplikace pro dějepisnou výuku*. V této formě se ho účastnilo 12 škol z celé České republiky – 3 základní školy a 9 středních škol. Tematicky se žáci zaměřili na období československých dějin 70. a 80. let, pracovní název motivačních a metodických školení zněl *Normalizační léta – na co vzpomíná moje rodina?*

Spolupracující učitelé se 6. ledna a 14. září účastnili pracovních setkání na Ústavu pro studium totalitních režimů, někteří prezentovali výstupy projektů na Letní škole ÚSTR 30. srpna. Lektori dále poskytli metodickou podporu dalším čtyřem školám, které o osvědčenou metodiku projektu projeví zájem. Různou měrou se na realizaci projektů na školách podílelo více než 300 žáků. Při zpracování projektových výstupů žáci vycházeli z rozhovorů s pamětníky, které zpracovali buď formou strukturovaných rozhovorů, nebo je využili k dalším činnostem – výstavám, vrstevnický pojatým prezentacím nebo projektovým dnům.

Výstupy a poznatky z projektu budou sloužit k přípravě metodické příručky o projektové výuce, která je jedním z výstupů projektu *Dějepis v 21. století*. Metodika a výstupy projektu *Velké a malé příběhy moderních dějin* byly prezentovány v bloku orální historie na Letní škole ÚSTR *Dějepis a rodinná paměť* 30. srpna 2012 a na konferenci *I mlčení je lež 2012: paměť a paměti, vzpomínání a zapomínání ve školním dějepise* v Ústí nad Labem 7. prosince 2012.

Název projektu: *E-learning Jak učit o komunismu?*

Zodpovědnost: Kamil Činátl

Termín realizace: 2011–2012

V roce 2012 byly realizovány 4 šestitýdenní kurzy e-learningu *Jak učit o komunismu?*. V roce 2012 bylo tímto způsobem proškoleno 58 učitelů. 11 nejzdařilejších výstupů bylo zveřejněno v sekci Fórum Učitelé učitelům (<http://www.ustrcr.cz/cs/forum-ucitele-ucitelum>).

Název projektu: *Příprava metodických pomůcek pro školy*

Zodpovědnost: Kamil Činátl

Termín realizace: 2008–2014

V rámci tohoto projektu byly průběžně aktualizovány webové učebnice Antologie ideologických textů (<http://www.ustrcr.cz/cs/antologie-ideologickych-textu>) a Čítanka kolektivizace (<http://www.ustrcr.cz/cs/citanka-kolektivizace>). Byla publikována řada textů v ústavních periodících i mimo ně, pracovníci skupiny publikovali texty zaměřené na didaktiku dějepisu a popularizovali výstupy skupiny v médiích. (PINKAS, Jaroslav: Otevřený problém. Dějiny kolektivizace ve výuce dějepisu, *Paměť a dějiny* 1/2012, s. 117–120; PINKAS, Jaroslav: Proměny popkulturní reflexe normalizace v české polistopadové kinematografii, In: VEBEROVÁ, Veronika – BÍLEK, Petr. A. – PAPOUŠEK, Vladimír – SKALICKÝ, David (eds.): *Jazyky reprezentace*, Akropolis, Praha 2012, s. 264–274; PINKAS, Jaroslav: Dva pohledy na normalizaci: problém hodnocení v soudobých dějinách na příkladu normalizace, In: *Sborník ASUD k výuce soudobých dějin*, 2012; Kamil Činátl: Film ve výuce dějepisu: obrazy (z) normalizace, In: Josef Márc (eds.): *Brána školního dějepisu otevřená*, UJEP, Ústí nad Labem 2012, s. 166–174. Týž: Tvary historie, In: Aleš Čermák (eds.): *Formování historie*, Praha, AVU 2012, s. 20–31. PINKAS, Jaroslav: Klip ve výuce dějepisu, In: Josef Márc (ed.): c.d.

Pro účastníky seminářů byla (ve spolupráci s odborem digitalizace) vždy připravena speciální tematická DVD s audiovizuálními materiály, ikonografií a texty. Takové DVD obdržel každý účastník semináře organizovaného Ústavem.

Název projektu: *Kurzy pro učitele a studenty středních a vysokých škol: metodika a vybrané problémy moderních dějin***Zodpovědnost:** Kamil Činátl**Termín realizace:** 2008–2014

V roce 2013 proběhlo celkem 13 seminářů pro učitele, z toho 9 v krajských městech ve spolupráci s NIDV a 4 v budově Ústavu. Pražských seminářů se zúčastnilo 181 pedagogů, mimopražských 132 pedagogů. Efektivita regionálních seminářů tak ve srovnání s minulými lety klesala. Důvody jsou v současné době analyzovány ve spolupráci s NIDV. Byly akreditovány 3 nové vzdělávací programy, celkem je v současné době akreditováno 8 vzdělávacích programů. Proběhlo také několik přednášek na vysokých školách, ať už v rámci jednotlivých vystoupení (PedF UK), nebo v rámci vědeckých konferencí (*I mlčení je lež 2012 – Paměť a paměti, zapominání a vzpomínání ve školním dějepise*, FF UJEP, 6.–7. 12.). Proběhla také přednáška pro učitele z Ostravska organizovaná Krajským vzdělávacím a informačním centrem Nový Jičín (26. 4. 2012).

9. 3. 2012 Dějepis mezi historií a pamětí (ÚSTR)

1. 6. 2012 Jak učit o normalizaci (ÚSTR)

21. 9. 2012 Využití médií ve výuce dějepisu (ÚSTR, Praha)

15. 10. 2012 Soudobé dějiny: obsah, smysl a způsob výuky (NIDV Jihlava)

29. 10. 2012 Soudobé dějiny a Využití médií ve výuce dějepisu (NIDV Ostrava)

1. 11. 2012 Soudobé dějiny a Využití médií ve výuce dějepisu (NIDV Karlovy Vary)

16. 11. 2012 Soudobé dějiny (NIDV Ústí nad Labem)

19. 11. 2012 Využití médií ve výuce dějepisu a Soudobé dějiny (Olomouc)

26. 11. 2012 Soudobé dějiny (NIDV České Budějovice)

30. 11. 2012 Odpor a odboj vůči totalitě (ÚSTR, Praha)

3. 12. 2012 Využití médií ve výuce dějepisu (NIDV Liberec)

12. 12. 2012 Využití médií ve výuce dějepisu (NIDV, Hradec Králové)

14. 12. 2012 Využití médií ve výuce dějepisu a Soudobé dějiny (NIDV, Plzeň)

Název projektu: *Příběh dvou totalit***Zodpovědnost:** Václav Ruml**Termín realizace:** 2012–2013

Tento projekt byl navržen ve spolupráci s ICEJ a jeho realizace byla podmíněna ICEJ získáním grantových prostředků. Protože k tomu nedošlo, projekt nebyl realizován. Namísto něj byl realizován projekt Antisemitismus ve druhé polovině 20. století (viz bod B.3).

Název projektu: *Letní škola moderních dějin pro učitele***Zodpovědnost:** Kamil Činátl**Termín realizace:** 2008–2012

Pátý ročník Letní školy pro učitele dějepisu a příbuzných společenskovedních předmětů se zaměřil na problematiku rodinné paměti a jejího vztahu k dějepisnému vzdělávání. Učitelé se zejména při výuce soudobých dějin setkávají s tím, že vzpomínky pamětníků se neshodují s výkladem, jaký podávají v rámci výuky. Do tohoto prostoru byly zacíleny přednášky, semináře a workshopy. Novinku oproti předchozím

ročníkům představovalo kritické čtení odborné literatury vedené lektorem. Účastník měl možnost vybrat si jeden ze čtyř uvedených textů, které pak byly ve skupinách interpretovány. Účastníci obdrželi veškeré prezentované materiály na DVD. Letní školy se zúčastnilo 45 učitelů.

Projekty realizované v roce 2012 nad rámec plánu činnosti

Výzkum stavu výuky

Společný projekt oddělení dokumentace a skupiny vzdělávání

Zodpovědnost: Vojtěch Ripka

Termín realizace: 2012–2013

Motivací k tomuto projektu byla především potřeba ověřit, jaký je stav výuky soudobých dějin na jednotlivých typech škol, jaká témata jsou opomíjena, jaké jsou postoje učitelů vůči tomuto tématu a jaké pomůcky jim chybí. Na základě dotazníku vytvořeného pracovníky skupiny tak proběhl v květnu 2012 výzkum, který realizovala agentura Factum invenio a jehož se zúčastnilo 1594 učitelů. Výzkum zaštitilo MŠMT. Výsledky výzkumu jsou používány pro plánování činností skupiny a zároveň jsou využívány i orgány MŠMT (především ČŠI). Výsledky jsou volně přístupné i pro ostatní instituce a bádatele na webových stránkách Ústavu (<http://www.ustrcr.cz/cs/vyzkum-vyuky>).

Spolupráce s MŠMT a ostatními vzdělávacími institucemi

Mimo rámec výzkumu výuky spolupracovali členové skupiny s MŠMT i jinými způsoby. Především se účastnili práce v Poradním sboru pro výuku dějepisu a následně v komisích pro revizi RVP ZV. Rozvíjely se i vztahy s vysokými školami, nad rámec běžných přednášek (I.5.). Především se formalizovala spolupráce s Technickou univerzitou v Liberci a Ústav se stal skrze iniciativu skupiny vzdělávání spolupředatelem tradičního československého semináře. 24. a 25. 8. proběhl další ročník této akce věnovaný vztahu intelektuálů a moci: *Komunističtí intelektuálové a proměna jejich vztahu ke KSČ (1945–1989)*. Za OZTR vystoupil v prvním dni programu Vítězslav Sommer a druhý den programu byl zcela v gesci skupiny vzdělávání a Petra Kopala, který garantoval filmový seminář.

Přednášky a konference:

- 17. 2. 2012 ZŠ Bludov (obrazy budoucnosti)
- 10. 3. 2012 vystoupení na konferenci „Historické příběhy – vytváření paměti“ (Centrum současného umění Dox, Praha)
- 25. 4. 2012 gymnázium Lesní čtvrť (Zlín): přednáška
- 26. 4. 2012 FF UK účast v panelové diskusi o moderních romských dějinách
- 14. 5. 2012 přednáška Ideologické obrazy husitství, Husitské muzeum Tábor
- 14. 5. 2012: workshop Gymnázium Tábor
- 17. 8. 2012 účast na semináři Svědectví pamětníků ve výuce pro 21. století (CVH Malach, Praha)
- 17. 8. 2012 účast na semináři MALACHu
- 29. 11. 2012 účast na závěrečné konferenci projektu Edučas (KVIC, Ostrava)
- 3. 12. 2012 účast na konferenci Televizní a filmové obrazy normalizace (ÚSTR)
- 5. 12. 2012 setkání oborových didaktiků s pracovníky MŠMT (Katedra historie UJEP, Ústí nad Labem)

6. 12. 2012 účast na didaktické konferenci „Dějepis a paměť“ (UJEP, Ústí nad Labem)

Název projektu: *Antisemitismus v 2. polovině 20. století*

Zodpovědnost: Jaroslav Pinkas

Termín realizace: 2012–2013

Společný projekt skupiny vzdělávání a oddělení zkoumání doby nesvobody

Jako náhrada za nerealizovaný projekt Příběh dvou totalit byl realizován projekt Antisemitismus v druhé polovině 20. století. Ambicí tohoto projektu je nejen reprodukce základních informací k tématu, ale především navržení funkční didaktické aplikace, která by toto téma umožnila efektivně implementovat do školní praxe. Prvním výstupem tohoto projektu byl seminář „Problémová témata výuky soudobých dějin“ realizovaný 8. 6. 2012 v budově Ústavu. Semináře se zúčastnilo 32 pedagogů a lektorů ICEJ a polovina semináře byla věnována právě tématu antisemitismu v období komunistické vlády. Projekt bude dále rozvíjen v roce 2013.

Název projektu: *Třetí odboj v didaktické perspektivě*

Společný projekt skupiny vzdělávání, skupiny třetího odboje a oddělení dokumentace

Zodpovědnost: Jaroslav Pinkas a Libor Svoboda

Termín realizace: 2012–2013

Východiskem k tomuto projektu byla postupující celospolečenská debata, zvláště pak v souvislosti se zákonem o odškodnění účastníků protikomunistického odboje a odporu. Je zřejmé, že je třeba školám nabídnout určité modely uchopení tohoto tématu, který nesmí být nabízen normativně a s persvazivní ideologickou intencí směřující k delegitimizaci některých politických skupin, ale zároveň není možné se tomuto tématu, které bylo, jak se ukazuje, reálným historickým faktem, ani vyhýbat. Z toho důvodu jsme se s vedoucím Skupiny zkoumání protikomunistického odboje a odporu dohodli na realizaci tohoto projektu. Jsme přesvědčeni, že musíme učitelům nabídnout široké spektrum materiálů vážící se k tomuto tématu: teoretická východiska vědeckého bádání o problematice rezistence, metodologické úvahy reflektující zasazení tématu do školní praxe a konkrétní případové studie doplněné metodickými cvičeními. Výsledkem projektu bude antologie textů o třetím odboji a webová prezentace. Knihu plánujeme rozdělit do tří částí: teoretická východiska, didakticko-metodologické úvahy a případové studie. Veškeré výstupy budou ověřovány na seminářích s pedagogy. První fázi ověřování byla věnována polovina semináře „Problémová témata výuky soudobých dějin“, který se konal 8. 6. 2012 (viz bod II.4.). Projekt plánujeme rozvíjet i v roce 2013.

V. Skupina orální historie

Vedoucí: Bc. Adam Hradilek

Skupina orální historie (SOH) vznikla na podzim roku 2008 a navázala na projekt Oddělení dokumentace *Paměť a dějiny totalitních režimů* zahájený v březnu 2008.

Název projektu: *Paměť a dějiny totalitních režimů*

Doba realizace: 2008–2014

Garant: Bc. Adam Hradílek

Cíl projektu: Hlavním úkolem projektu je sběr výpovědí přímých svědků důležitých událostí moderních československých dějin, souvisejících s posláním Ústavu, jejich archivace a uveřejňování.

Vývoj projektu: Vzhledem k závažnosti projektu bylo v roce 2011 vedením Ústavu rozhodnuto o jeho prodloužení.

Plnění:

V lednu 2013 obsahoval archiv SOH přes 520 sebraných vzpomínek. Kromě výpovědí očitých svědků sbírá SOH i dokumenty, fotografie a rukopisné vzpomínky z domácích archivů. Natáčení pamětníků probíhá podle výzkumných témat SOH, aktuálních záměrů Ústavu (výzkumný projekt, publikace, výstava, konference, výročí) i nahodilých situací (pobyt pamětníka na území ČR).

Kromě České republiky byl sběr rozhovorů a dalších materiálů veden v Izraeli, Litvě, Ukrajině, Rakousku a USA. V ukrajinských archivech se pracovníkům SOH podařilo dohledat a získat kopie vyšetřovacích spisů NKVD vedených na dotazované pamětníky a stovky spisů vedené na další Čechoslováky vězněné v táborech gulagu. Na základě sebraných materiálů vznikla řada průběžných výstupů (výstava Čechoslováci v gulagu, besedy a studie). SOH se tak stala předním českým pracovištěm zabývajícím se pamětí gulagu a získala si respekt i v zahraničí.

V průběhu let 2008–2012 měla Skupina orální historie tyto výsledky:

Celkem bylo v průběhu roku 2008 zaznamenáno a archivováno 80 rozhovorů s pamětníky. Skupina se podílela (i v dalším období let 2009–2012) na programu seminářů pro veřejnost a účastnila se řady konferencí, seminářů a přednášek.

HRADÍLEK, Adam: Doufali jsme v „Moskevské jaro“. Rozhovor s Pavlem Litvinovem. *Paměť a dějiny*, 2008, č. 2, s. 101–105.

HRADÍLEK, Adam: Osm statečných. *Paměť a dějiny*, 2008, č. 2, s. 62–75

Výstava Za vaši a naši svobodu

Výstava Zkouška odvahy – Příběhy nezletilých politických vězňů padesátých let

Celkem bylo v průběhu roku 2009 zaznamenáno a archivováno 58 rozhovorů s pamětníky.

HRADÍLEK, Adam: Čechoslováci věznění v gulagu, in: *My jsme to nevzdali*. Katalog k výstavě. Post Bellum – ÚSTR, Praha 2009, s. 46–61

HRADÍLEK, Adam: Myslet na celý svět. Rozhovor s Elijahu Ripsem. *Paměť a dějiny*, 2009, č. 1, s. 40–45

HRADÍLEK, Adam: „Smrt Občanskému fóru“. Rozhovor s Viktorem Karlíkem. *Paměť a dějiny*, 2009, č. 4, s. 52–63

HRADÍLEK, Adam – TICHÝ, Martin: Osudová mise Moravcova kurýra. *Paměť a dějiny*, 2009, č. 1, s. 72–85

Rozhovor s Přemyslem Fialkou a Richardem Krausem in: *Občanské fórum, den prv-*

ni. ÚSTR – Městská část Praha 1, Praha 2009, s. 127–143

Celkem bylo v průběhu roku 2010 zaznamenáno a archivováno 53 rozhovorů s pamětníky.

DVOŘÁK, Jan – DOLEŽEL, Jiří: Stopy paměti. *Paměť a dějiny*, 2010, č. 4, s. 80–92

HRADILEK, Adam (ed.): *Za vaši a naši svobodu*. Torst – ÚSTR, Praha 2010

Celkem bylo v průběhu roku 2011 zaznamenáno a archivováno 108 rozhovorů s pamětníky.

DVOŘÁK, Jan: Máma mi žehnala svěcenou vodou. Rozhovor s Richardem Michalíkem. *Paměť a dějiny*, 2011, č. 1, s. 55–64

DVOŘÁK, Jan: První cela je nezapomenutelná. S Františkem Stárkem o zatýkání, prvních a následujících celách... *Paměť a dějiny*, 2011, č. 2, s. 44–56

DVOŘÁK, Jan – HRADILEK, Adam: Když pochopíte, nebude váš osud tak bolestný. *Paměť a dějiny*, 2011, č. 4, s. 89–107

HRADILEK, Adam: S duší neudělá násilí nic. Rozhovor se Zdenou Tominovou. *Paměť a dějiny*, 2011, č. 2, s. 101–108

Celkem bylo v průběhu roku 2012 zaznamenáno a archivováno 85 rozhovorů s pamětníky

BLUM, Alain – CRAVERI, Marta – NIVELON, Valérie: *Déportés en URSS: Récits d'Européens au goulag, Autrement, Paris 2012*. Spolupráce na knize (Adam Hradilek), v knize přiložené CD s nahrávkami z archivu Skupiny orální historie a studie založená na jejich analýze

DVOŘÁK, Jan: Českoslovenští Židé v gulagu. *Maskil*, 2012, č. 6, s. 14–15

DVOŘÁK, Jan: Člověk přežije ledasco. S Jiřinou Petřkovou o dětství na Hané, bratru Vladimírovi, gruntovním optimismem, čekání na Gestapo a věznění v Osvětimi a Ravensbrücku. *Paměť a dějiny*, 2012, č. 2, s. 85–91

DVOŘÁK, Jan: Směr Nisko nad Sanem: první organizované deportace Židů z Vídně. *Historica. Revue pro historii a příbuzné vědy*, 2012, č. 1, s. 44–57

FORMÁNEK, Jaroslav: Hájl jsem náš vzor. Rozhovor s Pierrem Daixem. *Paměť a dějiny*, 2012, č. 4, s. 104–110

FORMÁNEK, Jaroslav: Sovětský svaz před soudem ve Francii a české souvislosti. *Paměť a dějiny*, 2012, č. 4, s. 98–104

HRADILEK, Adam: Doslov k českému vydání. In: GORBANĚVSKÁ, Natalia: *Pole-dne*. Torst – ÚSTR, Praha 2012, s. 298–304

HRADILEK, Adam: Jan Bačkovský – Úryvky ze vzpomínek, úvodní poznámka a výběr příspěvku do sborníku: *Memoria (Neznámé vzpomínky z Gulagu)*, Moskevské historicko-literární sdružení Vozvraščenije – Národní knihovna České republiky – Slovanská knihovna – Ústav pro studium totalitních režimů, Praha – Moskva.

HRADILEK, Adam: Karel Vaš v SSSR. Vězněm a spolupracovníkem NKVD. *Paměť a dějiny*, 2012, č. 3, s. 72–88

HRADILEK, Adam: Soudce mě mile překvapil. Rozhovor s Petrem Placákem. *Paměť a dějiny*, 2012, č. 3, s. 120–122

HRADILEK, Adam: Tulák po hvězdách Sovětského svazu, doslov k českému vydání. In: BUKOVSKIJ, Vladimír: *A vitr se vrací – příběh disidenta*. Volvox Globator – ÚSTR, Praha 2012, s. 371–375

HRADILEK, Adam: Výpověď Františka Poláka u soudu „David Rousset versus Les

Lettres françaises“. *Paměť a dějiny*, 2012, č. 4, s. 111–115
Vystava
Čechoslováci v gulagu

VI. Skupina zkoumání protikomunistického odboje

Vedoucí: Mgr. Libor Svoboda, PhD.

Název projektu: *Protikomunistický odboj*

Doba realizace: 2008–2014

Garant projektu: Prokop Tomek (2008), Tomáš Bursík (2008–2009), Václav Veber (2009–2011), Libor Svoboda (2011–2012)

Vývoj projektu: Projekt byl zahájen v roce 2008 (tehdy pod názvem Odboj a odpor proti komunistickému režimu 1948–1989). V roce 2009 došlo k časovému zúžení projektu na první fázi komunistického režimu (roky 1948–1960) a v Plánu činnosti projekt figuroval pod názvem Dějiny protikomunistického odboje a odporu. K dalším změnám názvu došlo v letech 2011 a 2012, odkdy se projekt nazývá Protikomunistický odboj, od 2012 Protikomunistický (třetí) odboj. Časově byl projekt rozšířen do roku 1968, mj. také proto, aby se zabýval i souvislostmi pokusů o rehabilitace obětí komunistického režimu. Cílem projektu zůstává analýza forem protikomunistického odboje a odporu v letech 1948–1968 a zpracování základní informace o formách domácího i zahraničního protikomunistického odboje, jeho osobnostech, činnosti a vlivu ve společnosti. Vzhledem k závažnosti projektu bylo v roce 2011 vedením Ústavu rozhodnuto o jeho prodloužení.

Na začátku roku 2012 byly spuštěny webové stránky Skupiny dostupné z webu ÚSTR, stránky se průběžně doplňují a chystají se další rubriky. Na webových stránkách je umístěna Encyklopedie III. odboje, která je důležitým výstupem celého projektu. V současné době je na webu 150 hesel, dalších 130 hesel v současné době prochází oponentským řízením a korekturami, po čemž by hesla měla být umístěna na web.

Kromě publikačních aktivit se členové Skupiny autorsky podíleli na přípravě výstav a katalogů k nim a také na přípravách a organizacích několika vědeckých konferencí a seminářů.

Členové skupiny se podílejí na seminářích pro veřejnost, přednáškách, mediálních prezentacích, natáčení rozhovorů s pamětníky protikomunistického odboje (Jaroslav Rokoský, Martin Jindra) a při přípravách webových stránek týkajících se tématu, např. www.janpalach.cz zpracovávaných Petrem Blažkem. Členové skupiny pravidelně spolupracují s Českým rozhlasem, ČT a tištěnými periodiky (Libor Svoboda, Petr Blažek, Martin Tichý).

Publikace a studie:

BLAŽEK, Petr: L'expulsion du roi de Majáles. Allen Ginsberg et la Sûreté de l'État. In: *Cahiers du Cefres*, č. 32, časopis vydávaný Francouzským institutem v Praze, Praha 2012

BLAŽEK, Petr: Opat chuligán. Jan Anastáz Opasek. In: WITTLICHOVÁ, Lucie

- (ed.): *Vzkazy domů. Příběhy Čechů, kteří odešli do zahraničí (emigrace a exil 1848–1989)*. Dny české státnosti – Labyrint, Praha 2012, s. 342–352
- BLAŽEK, Petr – JAKOUBEK, V. James: Vysoce znepokojující záležitost. „Edice dokumentů o smrti Pavla Wonky z archívu Ministerstva zahraničí USA“. In: *Securitas Imperii*, č. 17. ÚSTR, Praha 2010, s. 126–183
- BLAŽEK, Petr – JECH, Karel – KUBÁLEK, Michal a kolektiv: *Akce „K“ – Vyhnání sedláků a jejich rodin z usedlostí v padesátých letech. Studie, seznamy a dokumenty*. ČZU – Pulchra, Praha 2010
- BUREŠ, Jan – VEBER, Václav a kolektiv: *Třetí odboj. Kapitoly z dějin protikomunistické rezistence v Československu v padesátých letech 20. století*. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk – ÚSTR – Metropolitní univerzita Praha 2011
- JINDRA, Martin: *Z milosti trpět pro Krista*. Nakladatelství Blahoslav, Praha 2011
- Odboj a odpor proti komunismu v Československu a ve střední Evropě*. ÚSTR, Praha 2010
- ROKOSKÝ, Jaroslav: Bratři František a Josef Bogatajovi. Protikomunistický odboj na jižní Moravě. In: *Securitas Imperii*, č. 16. ÚSTR, Praha 2010, s. 88–133
- ROKOSKÝ, Jaroslav: *Rudolf Beran a jeho doba. Vzestup a pád Agrární strany*. Vyšehrad – ÚSTR, Praha 2011
- ROKOSKÝ, Jaroslav (red.): *Vysokoškoláci o totalitě II. Sborník oceněných studentských prací*. Sborník příspěvků přednesených na studentské konferenci pořádané ÚSTR v říjnu 2011. ÚSTR, Praha 2012
- SVOBODA, Libor (ed.): *Solitér. Pocta historiku Václavu Veberovi*. ÚSTR, Praha 2012
- SVOBODA, Libor: Oběť perzekuce. In: HOLUB, Vladimír a spol.: *Dodatečné rozpomínky na Vladimíra Holuba (16. 7. 1912 – 9. 12. 1996)*, Muzeum Jindřichohradecka a Jindřichohradecká kulturní společnost, Jindřichův Hradec 2012, s. 20–25
- SVOBODA, Libor: Perzekuce vesnického obyvatelstva v procesu kolektivizace na Jindřichohradecku. In: BLAŽEK, Petr – JECH, Karel – KUBÁLEK, Michal a kol.: *Akce „K“. Vyhnání sedláků a jejich rodin z usedlostí v padesátých letech. Studie, seznamy a dokumenty*. ČZU – Pulchra, Praha 2010, s. 151–210
- SVOBODA, Libor: Život a dílo Miloše Knorra. In: *Paměť a dějiny*, 2011, č. 3, s. 44–54
- TICHÝ, Martin: Po vodě ke svobodě. Několik momentů ze života Josefa Nováka aneb o možných cestách protikomunistického odboje. In: *Paměť a dějiny*, 2011, č. 1, s. 97–108
- TICHÝ, Martin: *Říkali mu Dědek. Příběh protikomunistické skupiny Bayer a spol.* ÚSTR, Praha 2011
- VEBER, Václav: O rehabilitacích a o tom, co s nimi souvisí. In: *Securitas Imperii*, č. 16. ÚSTR, Praha 2010, s. 10–29

Konference:

- Odboj a odpor proti komunistickému režimu v Československu a ve střední Evropě* – mezinárodní konference
15.–16. 4. 2009, Lichtenštejnský palác, U Sovových mlýnů 4
Pořadatelé – ÚSTR
- Třetí odboj* – mezinárodní konference
27. 10. 2010, Metropolitní univerzita, Praha
Pořadatelé – ÚSTR, Metropolitní univerzita Praha

Kolektivizace v Československu – mezinárodní konference

25.–26. 4. 2012, Jindřichův Hradec

Pořadatelé – Muzeum Jindřichohradecka, ÚSTR, Okresní muzeum v Jindřichově Hradci za podpory partnerské organizace Společnosti Antonína Švehly

Kurýři a převaděči na Šumavě v padesátých letech 20. století

Muzeum Policie Praha, 1. 11. 2012

Pořadatelé – ÚSTR, Muzeum Policie ČR Praha

Československo a Polská krize 1980–1982 – mezinárodní vědecký seminář

1. 10. 2010, ÚSTR

Pořadatelé – ÚSTR, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Národní muzeum, Polský institut

Protikomunistický odboj ve střední a východní Evropě – mezinárodní vědecká konference

14.–16. 11. 2011, Bratislava

Pořadatelé – UPN, ÚSTR, IPN

Výstavy připravované Skupinou v rámci projektu:

Žatec ve Třetím odboji. Odbojová skupina Praha – Žatec – výstava připravená ve spolupráci ÚSTR a regionálního muzea K. A. Polánka v Žatci.

(25. 5. – 22. 8. 2010 Regionální muzeum K. A. Polánka v Žatci. Výstava dále byla v letech 2010–2011 postupně prezentována v Národním muzeu, SOKA Semily a Okresním muzeu v Chomutově).

K výstavě byl pořízen katalog.

Králové Šumavy (Die Könige des Böhmerwaldes) – výstava připravená ve spolupráci ÚSTR a Prachatického muzea.

(19. 6. – 3. 9. 2012 Prachatické muzeum 2. 10. – 28. 10. 2012 Muzeum Českého Lesa v Tachově 1. 11. 2012 – doposud, Policejní muzeum Praha)

K výstavě byl pořízen katalog – *Králové Šumavy*. ÚSTR a Prachatické muzeum. Prachatice 2012

Kolektivizace na Jindřichohradecku – výstava připravená při příležitosti mezinárodní konference *Kolektivizace v Československu*

(10. 4. – 31. 12. 2012, Muzeum Jindřichohradecka v Jindřichově Hradci)

Pod křídly Sokola – výstava připravená ve spolupráci ÚSTR a Vojenského historického ústavu Praha

(18. 6. 2012 – Vojenské historické muzeum, Praha)

Odkaz s lidskou tváří – výstava věnovaná dějinám Polsko-čs. solidarity připravená v rámci Polských dnů organizátoři Misgornus a.s., České centrum ve Varšavě, Polské centrum v Praze, Místní knihovna Horní Počernice, Chvalský zámek

(1.–30. 10. 2012, Chvalský zámek, Horní Počernice, Praha 5)